

Cluj, Str. Baron L. P. 10

TELEFON: 9-77

Éjjeli telefon (nyomda)

ELŐFIZETESI ÁRAK:

Egész évre . . . . .
Félévre . . . . .
Negyedévre . . . . .
Egy hóra . . . . .

IX. évfolyam * 2. szám

* 1928. január 3 Kedd *
* 5688 Tebet 10 *

UJ KELELT

ZSIDÓ POLITIKAI NAPILAP

SZÖRME MIKADO
Lei 4000
ATMENETI
KABÁTOK
BÖRKABÁTOK
NEUMAN M. CLUJ
ferfi- és fiu-
ruha - aruháza,
Róter 14.

Rabszolgaszabadítás 1928-ban

Ha az európai népek imperializmusának történetét majdan meg akarja valaki írni, a rengeteg dokumentum és bünrajstrom mellé feltétlenül oda kell biggyesztenie azt a kis hírt is, melyet a távirati irodák újévi meglepetésképpen röptettek világra, s amely arról ad hírt, hogy Sierra Leona brit szigetén kétszázötvenezer rabszolgát bocsátottak szabadon, az európai civilizáció és a jól fejlett angol képmutatás dicsőségére.

Az egyetemes emberi felszabadulásért küzdő szabadságharcok, a Népszövetség és a szociális lelkiismeret ébredésének idején, valóban fantasztikusan hangzik ez a hír, hogy a rabszolgáság intézménye a középkorral s a feudalizmus megdőlésével korántsem szűnt meg az egész világon, hanem még ma is javában grasszál különböző angol s nem angol gyarmatokon s mindenütt, ahol az emberi és imperialista lelketlenség mind aellenőrzés nélkül élheti ki gonosz hajlamait.

A felbátorodást azonban, melyet annak tudata idéz fel bennünk, hogy a világnak vannak még részei, ahol a rabszolgáság középkori alakjában és méreteiben ma is lennáll, nagyon leenyhíti az a megfontolás, hogy a rabszolgáság intézménye, habár más formában és más alakban, Európa és Amerika úgynevezett civilizált és a jogállam jelzőre följött tartó területein is javában virágzik.

Virágzik elsősorban az úgynevezett népközbizsági elnyomás alakjában, melynek hatáskörében egyes uralkodóknak a kisebbségeket másodrendű polgárokként tekintik, elfűtik legelőnyösebb emberi jogaitól, a szellemi és erkölcsi különbségeket egész fejedelművé rakják rá, mintha nyugodt lélekkel azt követelték volna, hogy különbségeket szeressék és széles lojalitással viseltessenek a rabszolgatartók irányában. Az antiszemita mozgalom még ennél is tovább megy s a rabszolgáság intézményét a legrészletesebb középkori értelmezésben akarja kiterjeszteni a zsidóságra, amelynek életfeltételei is önkényesen akar rendelkezni, akárcsak a középkori feudális ur rabszolgája vagy jobbágya élete fölött.

A dicsőséges rabszolgáságának egy másik, jól ismert formája az úgynevezett gyarmatpolitika, melyet a „fensőbbrendű” európai népek gyarmatpolitikai rendszerint rendkívül magas kulturájú, de kevesebb minőségűvel rendelkező szines fajtaikkal folytat. A leteklátásabb formája ennek a rabszolgáságának Anglia indiai uralma, ahol a gyarmati pacifikálást annak idején Kitchener lord átvivővel, s a retentív felkoncolásokkal vitette végsőre egy olyan nép fölött, amelynek kultúrája sokkal mélyebb és sokkal ősibb mint az uralkodó angoloké. Ezt megelőzőleg pedig az angol-indiai kereskedelmi társaság fegyveres expedíciót szervezett India kincseinek kirablására, amely művelettel aztán megvetették a mai imperialista Anglia alapjait.

Szerte a világon, Afrikában és Ázsiában tiltakoztak ennek a modern rabszolgagyarmati népek fölött, akik azonban most már kezdenek öntudatra ébredni s nemrégiben képviselőik által Brüsszelben tiltakoztak ennek a modern rabszolgáságának fentartása ellen.

Közel két évszázada annak, hogy Amerikában véres szabadságharcot vívott egymással Észak és Dél a néger rabszolgáság eltörlése, illetőleg fentartása érdekében. A felvilágosodott világ utáncsása közben a harcban a rabszolgáellenesek győztek s megalapították az

Egyesült-Államokat. Az öröm azonban bármilyen nagy és bármilyen őszinte volt: ma, két évszázad után keserűen kell látnunk, hogy a Lincoln ábrándja és hatalmas erőfeszítése nem teljesült be százszázalékosan, mert a köztársasági alapon megszervezett délamerikai államok területén még ma is javában virul az úgynevezett fehér rabszolgáság. A négerek helyét az európai államok letört egzisztenciáiból rekrutálódott rabszolgák vették át, akik Brazília és Argentína végtelen pampáin és őserenyegében fegyveres örök felügyelet alatt végzik életpusztító munkájukat.

A sok mindenrendű és rangú rabszolgáság mellé, mely szerte a világon virágzik, még az úgynevezett bér-rabszol-

gáság rendszere is járul, mely a krónikussá vált szociális igazságtalanságok korszerű jelensége s amely gigászi hadseregbe tömöríti szerte a világon a nyomorúság rabszolgáságában sanyalódó dolgozókat, hogy egy emberibb és igazságosabb élet lehetőségét teremtsék meg a maguk számára.

Ha alaposan szétnézünk tehát és kellő józansággal mérlegeljük az adottságokat, be kell látnunk, hogy Sierra Leone nevű sziget 250 ezer szabadonbocsátott rabszolgája, amíg egyfelől felháborít bennünket, másfelől meggyőz abban az irányban, hogy ennek a kétszázötvenezer rabszolgának szabadonbocsátásával a világon érvényben levő különböző rabszolgáságok korántsem szűntek meg.

De bizonyos, hogy meg fognak szűnni. Mert a ma még érvényben levő rabszolgá-intézmények csak egy levitézlett és szegényteljes korszak csökevényei;

kisértettek, amelyek letűnt korszakok éjszakáiból maradtak itt rémitgetni.

Az a kétségbeesett és végsőnek látszó harc, mely az elnyomás és elmaradottság tradícióit fentartani akaró reakció és a tudomány s emberszeretettel gondolatvilágával áthatott progresszió között napjainkban feszül, s amely irásban, szóban, cselekedetekben egyre nagyobb táborát gyűjti össze az emberiség jobb jövőjén munkálkodó erőknek, arra vall, hogy a rabszolgáság intézményei már nem sokáig kísértének közöttünk s nincs már nagyon messze az az idő, amikor ezekre a barbár intézményekre, tekintet nélkül megjelenési formáikra, úgy fog visszagondolni a jövőbeni emberiség, mint egy rossz álmra, mint egy szegényteljes állomásra az aranykor még oly fiatal emberiség után, mely végül is egy relatív boldogság, egy napsugársabb élet lehetőségét forja megteremténi a szabad emberek világa számára.

Temetés helyett gyászistentiszteletet tartanak ma a kolozsvári zsidó hitközségek

A váradí ordodoxok Palesztinában akarják temetni a törákat

(Cluj-Kolozsvár, január 2. Az Uj Kelet tudósítójától.) A megszenteltetett és összetépett töráfoszlányok és kegyeszeretek eltemetése ügyében újabb fordulat állott be. Amint legutóbbi számunkban arról beszámoltunk, a vármegyei prefektus belügyminiszteri rendeletre hivatkozva, tudomására hozta a két hitközségnek, hogy a rituálék által előírt temetést nem engedélyezte a hitközségeket, hogy csak a temetőben tartásuk meg a gyászszertartást. Minthogy a két hitközség nem volt hajlandó eltekinteni attól a kegyeszeretek okától, amelyre hasonló esetekben évszázados törvény kötelez, kijelentették a hatóságoknak, hogy ebben az esetben egyáltalán nem tartják meg a temetést, csupán gyászgyűlést tartanak és a megszenteltetett kegyeszeretek eltemetését arra az időre halasztják, amikor a temetést méltó módon megírtatják.

Ma délelőtt azután Dan Parten vármegyei prefektus érintkezést keresett a két hitközség vezetőivel és közölte velük, hogy most már semmi akadály nincs annak, hogy a temetést abban a formában, ahogyan kérték, a rituális szabályoknak megfelelően, tehát utcai menettel is megtarthassák.

A délután folyamán a két hitközség vezetősége érkekeletet tartott, amelyen megállapították, hogy most már nincs módjukban sem a rituális, sem az egyéb előkészületeket a temetésre megtenni és így

a temetést későbbi időpontban tartják meg, amely időpontot a hatóságokkal közölni fogják.

A hitközségek vezetői mélyen sajnálják, hogy a megkésétt engedély miatt nem tehetnek eleget a kegyeszeretek kötelességének és elhatározták, hogy átiratban fogják közölni a belügyminiszterrel, hogy tisztán technikai okok gátolták meg a hitközségeket, hogy a temetés aktusával már most pontot tegyenek a szomorú események után.

Ilyenformán a mai napon csupán a gyászistentiszteletet tartják meg.

A kongresszusi hitközség a lerombolt templom udvarán lévő tanácsteremben reggel hét órakor rendes scharisz istentiszteletet fog tartani, azonban az imák között a ritus által erre az alkalomra előírt imákat is fog a kántor recitálni. Délelőtt tíz órakor ugyanígy gyászistentisztelet tartanak a lerombolt zsinagógák kegye-

tes emlékére. A beszédet dr. Eisler Mátyás főrabbi fogja tartani.

Az orthodox hitközség előjárósága úgy határozott, hogy a gyászgyűlést szintén kedden és pedig déli tizenkét órakor fogja megtartani a Timár-utcai hitközségi épület gyűléstermében. Az ortodox főrabbi gyöngékedése miatt a gyászbeszédet a hitközség emőke, Adler Sámuel fogja megtartani.

Itt említtük meg, hogy a nagyváradí ortodox zsidók hétfőn délelőtt tartott előjárósági ülésén úgy határozott, hogy

nem temetik el a törákat, mert a temetés rituális részét a mai helyzetben nem lehet végrehajtani. A tanácskozások során kialakult az a vélemény, hogy

a megszenteltetett tő ákat vigyék ki Palesztinába és ott temessék el.

A váradí neolog hitközség kedden déli, után két órakor temeti a törákat a Rulikovszki-utí temető halottas házából. A gyászbeszédet Kecskeméti Lipót fogja tartani.

Elvben megvan már a külföldi kölcsön

Csak a kölcsön összegében és kamataiban kell még a kormánynak megállapodnia. Victor Antonescu, a kölcsön perfectuálója, megkapja a pénzügyi tárcát?

(Bucaresti-Bukarest, január 2. Az Uj Kelet tudósítójától.) A fővárosban beavatott körök már szombaton arról értesültek, hogy a kormány külföldi kölcsöntárgyalásai sikerrel jártak, amennyiben Antonescu párisi román meghatalmazott miniszter és pénzügyminiszterjelölt egy francia-olasz-angol konzorciummal már meg is kötötte az egyezményt. A megállapodás szerint Románia több kölcsönt venne fel, összesen 43 milliárd lej értékben, amelyek a párisi, londoni és római piacokon kerülnének kibocsátásra.

A kormánykörök által lanszirozott hírt a mai „Adeverul” megerősíti és azt írja, hogy Victor Antonescu visszaérkezett Párisból és jó híreket hozott a kölcsön realizálására vonatkozólag. Már csupán a kölcsön összegének és a kamatoknak megállapítása van hátra.

Az „Adeverul” ezzel kapcsolatban megjegyzi, hogy értesülése szerint Victor Antonescut pénzügyminiszternek fogják kinevezni.

Hindenburg és Poincaré újévi beszédei a népek megbéküléséről

Berlin, január 2. A birodalmi korm. tagjai tegnap az újévi alkalmából tisztelő látogatást tettek Hindenburg köztársasági elnökkel, aki a kormány tagjainak üdvözlő beszédére kijelentette, hogy Németország helyzetét javulónak tartja, de egyben sajnálkozását fejezte ki afelől, hogy a rajnai tartományok felszabadításának reményei ebben az évben még nem teljesedtek be. Az elnök szerint az idegen katonai hatalom megszállása nem egyeztethető össze a végleges megbékülés szellemével. Csak szabad földön állva, szabad népek között fejtheti ki teljes hatását a megértés és a kiegyezés

gondolata.

Páris, január 2. Tegnap a Párisban tartozkodó külföldi diplomata kara tiszteltgett Poincarénál, a francia kormány elnövénel. Poincaré meglegedését fejezte ki a francia kormány újabb sikeres erőfeszítéseit fölött a béke megszilárdítására.

— A népek fáradozása — mondotta Poincaré — a barátságos és bizalomteljes munkálkodás irányában folyamatban van s ha még messzi is van a céltól, bizonyos, hogy előbb-utóbb diadalmaskodni fog.

Gyűlést akartak tartani Galacon a diákok, de a belügyminiszter betiltotta

(Bucuresti-Bukarest, január 2. Az Uj Kelet tudósítójától.) Ujév napjára a Galacon vakációzó diákok kérvényt nyújtottak a hatóságokhoz, egy diákgyűlés megtartásának engedélyezésére. A diákok tüntetést akartak rendezni a város zsidó polgárai ellen. A galaci rendőrprefektus táviratilag értesítette a belügyminisztert és rendelkezését kérte

a gyűlés engedélyének megadását illetőleg. A belügyminiszter válaszában kategórikusan megtiltotta mindennemű gyűlékezést engedélyezését és ugyanakkor minden eszközt a galaci hatóságok rendelkezésére bocsátott az esetleges tüntetések elfojtására. Az egész város területén megerősített rendőrpatrulok biztosítják a város rendjét.

Turatti szerint egész Olaszország megunt a fascizmust

A Párisban élő Turatti az európai demokrácia metelyének tartja Mussolini fascista rezsimjét

(Bucuresti-Bukarest, január 2. Az Uj Kelet tudósítójától.) Egyik bukaresti lap érdekes interjú közöl Filippo Turatti volt olasz szocialista képviselőtől, aki a fascizmus elől Párisba emigrált.

Arra a kérdésre, hogy Mussolini Párisban szomszédait, Turatti a következőket válaszolta:

— Szenvédő társamnak, Ambris volt olasz szocialista képviselőnek, véleménye szerint, Mussolini a háború örvényébe sodorja Olaszországot. Lehet, hogy Mussolini csak a szomszéd államok megrémítése céljából és avégett, hogy a legbékésebb állapotok középette is katonai fegyelmet tartson a nép között, rázza annyira a fegyvereket és militarizálja az egész ország lakosságát. Mussolini ezekkel az eszközökkel akarja memámorosítani a patriótákat, akik az örökös harci hangulatot római szellemhez méltónak tartják.

— Lehetséges azonban, sőt nagyon is tartunk tőle, hogy a háború szellemének állandó szítása közben Mussolini a tüzzel játszik. A feketeingesek akik mögötte állnak, egy szép napon harcias jelszavaktól memámorosodva, fegyvert ragadnak és elűtik az első lölyöt és ráfojták kényszeríteni Mussolinit, hogy vezesse őket az ellenség ellen.

— Lehetséges azonban az is, hogy az a gazdasági krízis, mely jelenleg annyira ránehezedik az országra, fogja rá fojták kényszeríteni Mussolinit, hogy Most hányszor is kell, hogy Olaszország gazdasági helyzete jelenleg na-

gyon siralmas.

— Mussolininak csak külsőleg sikerült az ország gazdasági állapotát konszolidálni. A kereskedelmi és az ipari krízis állandóan fennáll, a munkanélküliség növekedik, a drágaság elviselhetetlen és a fizetéseket erőszakkal nyomták le.

— Kijelenthetem, hogy Itáliában mindazokon kívül, akik a fascizmusból élnek, senki, de senki nem követi Mussolinit. Egész Itália ellene és a fascizmus ellen van.

— Pontosan vagyok informálva mindarról, ami Itáliában történik és mindazt, amit mondtam, köztudomású. A szintisza igazság az, hogy az olasz nép megunt a fascizmus zsarnoki uralmát.

— Mussolini ezt nagyon jól tudja és ezért tartunk attól, hogy uralmának megszilárdításért háborus kalandba sodorja Itáliát. E háborúra, ha nem más, a gazdasági helyzet fogja rákényszeríteni.

— Mussolini részéről egy másik veszedelem is fenyeget. Az ő politikája kalandorpolitika. Hogy akármilyen kis eredményre szert tegyen, a megfélemlítés politikáját üzi. Franciaországot például állandó jelszavakkal zaklatta, addig, míg Tuniszban jelentékeny sikereket ért el. A megfélemlítés politikájának megvoltak a gyümölcsei, mert ma Európában senki sem akar háborút. A legtöbb állam inkább áldozatra kész, semhogy új vérontásnak legyen az okozója.

Füvessy komiszár összekötözve szállított egy máramarosszigeti zsidó kereskedőt a hadbírószágra, mert haragudott rá a választások miatt

Cluj-Kolozsvár, január 2. (Az Uj Kelet tudósítójától.) Nap-nap után beszámolt az „Uj Kelet” a sérelmeknek arról a bosszu soráról, amelyek a máramarosi zsidóságot a hatóságok részéről érik. Könnyvet lehetne írni a lelküismeretlen gyűlölet által sugalmazott anomáliákról, amelyek a máramarosi zsidóságnak nemcsak vagyoni, de életbiztonságát is veszélyeztetik. Először is még az „Uj Kelet” olvasóinak emlékeztetésére az a hallatlan erőszakossággal végrehajtott választási manőver, amelynek egyik irányítója Füzesi sziguranca-komiszár volt. Füzesi ellen annak idején még is indult az eljárás, az eljárás eredménye azonban az volt, hogy Füzesi mind a mai napig zavartalanul ül hivatalában és változatlan ambícióval követi el hivatalos hatalmával való visszaéléseit.

E cikkünkben Ráth Adolf máramarosszigeti zsidó kereskedő kálváriájáról számolunk be, aki az emlékezetes választások óta a szigeti hatóságok önkényének van kitéve. Ráth Adolf szerkesztésünkben a következőkben mondta el kálváriáját:

Két letartóztatás és ötezer lej büntetés.

— A szigeti sziguranccal a választások idején ismerkedtem meg. Min-

denki tudta rólam, hogy a zsidó választási blokk nemzeti parasztpárti paktumához tartom magam. Emiatt állítólagos tiltott propaganda címén kétszer helyeztet letartóztatásba a sziguranca, de mindkét esetben sikerült baj nélkül kiszabadulnom. Azonban alig, hogy kiszabadultam a sziguranccáról, felhívott a randórség, ahol azzal fogadtak, hogy hatósági engedély nélkül való iparüzés címén ötezer lej pénzbüntetésre ítélték. A randórség szerint lakásomon béltisztító telet rendeztem be, amiből természetesen egy szó sem igaz. Ezért a rámrótt büntetést mind a mai napig nem fizettem ki és jellemző, hogy a választások lezajlása után senki nem is háborgatott a pénz befizetése miatt.

„Artatlansági bizonyítvány”.

— A választások után pár nappal útra felcéláltam a sziguranccára, ahol Füzesi komiszár elem nyújtott egy deklarációt, amelynek tartalma csak azt kívánta, hogy beismerjem, miszerint a választások alatt a sziguranca részéről semmiféle erőszakoskodás nem történt. Mikor tiltakoztam a hamis deklaráció aláírása ellen, Füzesi azzal fenyegetett meg, hogy mindaddig börtönben maradok, amíg az írást aláírással meg nem erősítem. Erre kénytelen voltam teljesíteni a komiszár követelését.

Ujból megnyilt a Regele Ferd. 39. sz. alatt az ujonnan épült házban modernül berendezve az Nota bodega és restaurant

Ekkor azonban Füzesi komiszár nem állotta meg, hogy meg ne fenyegetessen azzal, hogy a jövőben még találkozni fogunk.

Ráth Adolfnak ez az elbeszélése jellemzően világít rá arra a hallatlan erőszakosságra, amelynek árát mindig a máramarosi zsidó polgárság adja meg. De mindennél érdekesebb Ráth Adolfnak a választásoktól független kálváriája, amelyre talán az a legjellemzőbb, hogy a kolozsvári hadbírószágra is megbotránkozással vett tudomást a szigeti hatóságoknál uralkodó rendszerről.

Augusztus végén Ráth a csehországi Szlatinára akart átmenni határátelenezési engedéllyel. Azonban a Tisza hídján olyan nagy volt a forgalom, hogy Ráth kénytelen volt lemondani szlatinai útjáról, de a vámhivatalnál hosszasan diskurált régi ismerősével, Florescu vámfőnökkel. Hozzájuk csatlakoztak Füzesi komiszár és Matelescu hosszumezői vámfőnök is, akikkel élénk társalgásba kezdett. Pár perc múlva Ráth hazaindult, de feleuton egy utánarohanó rendőr állította meg, aki visszahívta azzal, hogy Füzesinek mondanivalója van számára. Ráth rosszat sejtve, visszafordult és a vámhivatalban a következő érdekes jelenetnek volt részvevője.

Megpörték, mert nem akarta a hamis vallomást aláírni.

Amikor Ráth belépett a vámhivatalba, rárontott egy Lapedatu nevű vámtisztviselő, aki felelősségre vonta, hogy miért szidta a regáti románokat és a határon szolgáló granicárokat.

— Természetesen a legerélyesebben tiltakoztam a jogtalan vád ellen. — mondja Ráth — mire Lapedatu Füzesit jelölte meg tanuul, aki állítólagos kijelentéseimnek feltanuja volt. Ennek alapján Lapedatu a vád tanujánál, Füzesinél azonnal feljelentést tett ellenem. Másnap aztán felcéláltak a sziguranccára ahol Füzesi egy deklarációt akart aláírni velem, amely azt tartalmazta, hogy én a határvámossal a regáti románokat és a szolgálatot teljesítő határőröket szidalmakkal illettem. Nem akartam aláírni a már előre megfogalmazott tanuvallomást, mire Füzesi letartóztatásba helyezett. Tiltakoztam a letartóztatás ellen, mire

Oltean Nicolai azzal felelt, hogy Toma Pitiriceanu közrendőr és Bacai detektiv jelenlétében összeviszszavert.

A fájdalomtól ordítva, sikerült kirohannom az uccára, ahová Pitiriceanu közrendőr követett. Kálváriáira a szemben lakó dr. Peter Teofil törvénytudó bíró kinyitotta ablakát és végrehallotta a velem történeteket. Peter Teofil aztán személyesen intervenált a sziguranca érdekében. Az orvosi láteloletet dr. Pálint városi tisztiorvos vette fel sérüléseimről amely szerint azok csak nyolc napon belül gyógyulnak be.

Megkötözve a hadbírószágra.

Ugylátszik azonban Peter bíró intervenciója nem volt elegendő, Füzesi feljelentést tett ellenem a kolozsvári hadbírószágon. November végén Füzesi felültetett a vonatra azzal, hogy jelentkezzen a hadbírószágnál, ahol az eljárás megindult. Hosszumezőn le is szállítottak azzal, hogy a hadbírószágra idézés nem érvényes és az nem jogosít inyenyes utazásra. Visszatöttem Szigetre, mert szerényorsu ember vagyok és nem bírtam a horribilis utiköltséget megtéríteni. December 20-ikán véőül útra idézést kaptam, amellyel tényleg zavartalanul eljuthattam a kolozsvári hadbírószágra elé, ahol a valóság meg-

felelően tettem meg az ellenem indított hajszáról vallomáomat. Mondanom sem kell, hogy a Kolozsvárra való szállítatásom úgy történt, hogy arról hozzám tartozóimnak semmi tudomásuk sem volt, családom idegenektől vett tudomást arról, hogy engem megkötözve tettek fel az este kilenckor induló vonatra. A kolozsvári hadbírószágra kihallgatásom után azonnal eljett a vádat és még másnap szabadlábra is helyeztek.

Eddig tart. Kommentár ehhez igazán fölösleges. Csak azt szeretnénk tudni, hogy Füzesi komiszár vajjon akkora ur, hogy kénye-kedve szerint cselekedheti azt az emberekkel, amik éppen akar vagy neki is parancsol valaki?

— **Ujabb véres harcok Nikaraguában az amerikai tengerészek és a felkelő csapatok között.** Newyorkból jelenik: Nikaraguában az ottan állomásozó amerikai tengerészcsapatok és az anbinó tábornok felkelő csapatai között, Cuilali városnál véres harc folyt, amelyben öt tengerész meghalt, három megsebesült, számos felkelő pedig elesett. A harcnak forradalmi jellegű volt és ágyuk, gépfegyverek, bombák, hadirepülőgépek részvevőivel zajlott le. Az útközveti pontokon kezdődött s amerikaiaknak sikerült Cuilali elfoglalni, mire a felkelők a hegyekbe menekültek.

— **Francia-amerikai szerződés tervezetét átadták Briandnak.** Párisból jelentik: A párisi amerikai követ egyik ügyvivője szombatban átadta Briandnak írásos jegyzék formájában a francia-amerikai megemlékezési paktum tervezetét. A tervezet két önálló szerződést foglal magában. Az egyik a döntőbírószági szerződés megújítása, a másik maga a paktum, amely minden háborút közönséges bírségeknek és törvénytelennek nyilvánít. Az ügyvivő átadta Briandnak Kellogg-amerikai államtitkár levelét is, amelyben megköszöni Briand kezdeményezését.

— **Bécsben letartóztatott egy budapesti részvénytársasági igazgatót.** Bécsből jelentik: Szudár Árpádot, az egyik budapesti méztermelő részvénytársaság igazgatóját tegnap elfogató parancs alapján Bécsben letartóztatták és még az éjszaka folyamán Budapestre kísérték, a Markó-uccai fogházba. Az igazgató ellen az a vád, hogy számos megbízottal árukat vett át és azokkal megszökött.

— **A budapesti külföldi diplomáciai listület Horthy kormányzó előtt.** Budapestről jelentik: A Magyarországon akkreditált diplomáciai küldöttség testülete Orsenico Cesare pápai nuncius vezetésével tegnap újvá údvölzlekre jelent meg Horthy kormányzóknál, aki az údvölzlekre adott válaszában kijelentette, hogy a magyar nép el van foglaltva az újjáépítés folytatására, amely csak a népek kölcsönös bizalmának és együttműködésének nyugodt légkörében sikerülhet. A magyar kormány ezentúl is legfontosabb feladatának tekinti, hogy minden erejével igyekezzen Magyarország és a külföld között az egyetértés köteleit megszilárdítani.

— **Politikai gyilkosság áldozata lett egy orosz emigráns Ruszinszkóban.** Tegnap este Ploskanovics községben ismeretlen tettes az ablakon keresztül lelölte Djakow orosz emigráns tanítót, aki éppen az analfabétákat tanította. Djakow hosszabb idő óta dolgozott a községben, ahol nagy szeretetnek örvendett. Csak a kommunisták haragudtak rá, állítólagos ellenforradalmi kísérletei miatt. Ennek következtében a csendőrségnek az a feltevése, hogy Djakow politikai okokból gyilkolták meg. A nyomozás ebben az irányban nagy energiával megindult.

MEGNYILT BODEGA
Naponta friss felvágott, tejtermék, és saját készítményű sütemények. Viszonteladók kedvezményt kapnak. Ugyanott a kapubejáraton készítmények. Naponta frissen vágott liba, libazsír, zsirnakvaló kapható

Malom-u. 8
volt Lebovics-féle mészárosüzem

Ked...
Ke...
a kü...
[Bucuresti-Bukarest]...
rest...
nap-nap utá...
eleganciaju fi...
nek össze, e...
„nosztrifikálá...
nus technikus...
saikból. Néh...
lón egy fiata...
tal kérdőleg...
— Nos, ha...
A kérdeze...
elárulja az...
igent, vagy...
Az ilyen ma...
kérdések lég...
diák möhő k...
elnyűtt öreg...
triumfó dí...
mánya külfö...
a nosztrifika...
Az antisze...
a kevesek, a...
érettségi szü...
ról, hogy in...
a boldogulá...
lehetőségeit...
De akada...
nél erősebb...
dettebb kult...
kus vagy. E...
Praga, Brú...
Mánó, Páris...
temre, ah...
fogadták a t...
Tudják e...
egy szegény...
tanulna? A k...
A jószág...
A nap...
Liget...
szociológ...
keletkez...
könyv, a...
meg vi...
esemény...
lőnnak...
vénak eg...
A jószágot...
kölcsi erőt e...
ismerték és...
ologusok. U...
zék az ideje...
fogalmat a...
ciológiába vi...
A filozofus...
a jószág és a...
rozásával, m...
miat az emb...
mint ideális...
mint magáló...
gő a magya...
lárnya nem...
nak, annak...
amire mind...
cselekedetein...
legfőbb jó sz...
val és magál...
élünk, a bol...
Aristoteles...
legfőbb jó n...
lehet s nem...
ság.
Plato szeri...
mezni, a felt...
meire bontan...
s enacéi tová...
sem jutott. I...
filozofiai, mo...
írása van E...
zefésben látt...

bodega és restaurant

Keserves odisszeákkal jár a külföldi egyetemek diplomáinak bukaresti nosztrifikálása

[Bucuresti-Bukarest, január 2. Az Uj Kelet tudósítójától.] Az erdélyiek bukaresti kóser éttermének egyik asztalánál nap-nap után fáradt tekintetű, kopott eleganciájú fiatal emberek és lányok gyűlnek össze, ebéd idején. „Echivavaiás”, „nosztrifikálás” és más hasonló terminus technikusok csengenek ki diskurzusaikból. Néha megjelenik egyedül, külön egy fiatalember, vagy lány. Az asztal körülötte fordul feleje:

— Nos, hogy sikerült? Átmentél?

A kértet arc már rendszerint előre clarú, az öröm ragyogásával a boldog igent, vagy a lemondó, rezignált nemet. Az ilyen magánost azután körülveszik, kérdések légióival rohamozzák, a fiatal diák mohó kíváncsiságával ezek a fáradt, elnyűtt öreg fiúk, az öt éves jubileumát trümfáló diákmozgalom áldozatai, Románia külföldre kergetett zsidó diákjai: a nosztrifikánsok.

Az antiszemita diákmozgalom óta azok a kevesek, akiknek sikerült átjutni az eretségi szítáján, már eleve letettek arról, hogy intellektuális pályán keressék a boldogulás és a jövődó élethivatás lehetőségeit.

De akadtak olyanok, akikben mindenél erősebb volt a tudás, az emelkedettebb kultúra forrásai utáni atavisztikus vagy. Ezek elindultak a külföldre, Prága, Brünn, Bécs, Pádova, Róma, Mánó, Paris, Belgium és Svájc egyetemére, ahol tárt karokkal várták és fogadták a tudásszomj vándorait.

Az utolsó akadály, amely a legnehezebb is

Tudják-e Önök, hogy mit jelent az, egy szegény zsidó diáknak, a külföldön tanulni? A külföldi egyetemi centrumok

nyomortanyái, menzái, alkalmi munkahelyei megrázó regényeket tudnának mesélni azokról az emberfeletti küzdelmekről, amelyek az a romániai egyetemeket kivettjei odakinn folytattak és folytattak. Elfelejtett ebédek és vacsorák, indóházak várótermében vagy az utcákon eltöltött éjszakák, a holnap bizonytalanságával való elkecseregett birkozás. De a zsidó akaratnak ezek a névtelen hősei minden akadályon keresztül elvégzik tanulmányaikat.

A külföldi birkozás martiriuma után pedig a diplomás orvosokra, ügyvédekre, gyógyszerészekre nem pihenés és megérdemelt nyugalom, hanem újabb kanossza várakozik, az utolsó és legnehezebb akadály: a nosztrifikálás.

Nosztrifikálás régen és ma

A külföldi egyetemeken szerzett diplomák nosztrifikálása régen egyszerű formalitás volt csupán. A törvényhozók azonban négy évvel ezelőtt gondoskodtak arról, hogy elvegye megérdemelt büntetését az, aki a romániai egyetemeken helyett „megengedi magának azt a luxust”, hogy külföldi egyetemen végezze be tanulmányait. Orvosoknak és gyógyszerészeknek, akik diplomával a zsebükben hazatérnek, újabb vizsgákat kell a bukaresti egyetemeken professzorai előtt letenniük. Így van az, hogy a nosztrifikáns, hónapos torturák és mintegy 20,000 lej hivatalos illeték lefizetése után végre a vizsgáztató bizottság elé kerül (már ez is egy jelentős eredmény!), akkor mi sem történhetik meg könnyebben, mint az, hogy X. Y. doktor ur, a bécsi egyetem végzett orvosa elbukik az egyenértékű vizsgán és kezdeti újból, előről a tanulást, az

idegőrlő küzdelmet...

A törvényileg még be nem iktatott, de a valóságban már régen megvalósított Numerusz Klauzusznak ezek az odisszeuszi gyűlnek össze itt nap-nap után, és diplomával a zsebükben drukkolnak a bizonytalan holnap elé...

Ügynökök karmai között

Ma délelőtt beszélgetést folytattunk az egyik ilyen nosztrifikánsal. L. J. gyógyszerész, a prágai egyetemen végzett. A következők mondja:

— Öt hónapja annak, hogy itt vagyok Bukarestben. Egyszer már elbuktam és most készülök a javító-vizsgára. Amikor Bukarestbe jöttem, valósággal a karjaiba rohantam azoknak a hiénáknak, akik itt egzisztenciát teremtettek maguknak abból, hogy a nosztrifikánsokat kiszopolyozzák. Öt hónap alatt százezer lejt költöttem el. Es éheztem ugyszólván emellett, mert hiszen a kölcsönvett pénz legnagyobb részét ezek az úgynevezett közvetítők nyelték el, különböző címek alatt. Többen vannak, és szinte csodálatosan szolidárisak egymással. Ahogy megérkezel, a fűtedbe sugja, hogy ragyogó összeköttetései révén ennyiért és ennyiért halálos biztonsággal garantálja, hogy átmész a vizsgán.

— És a gyanútlan és tapasztalatlan nosztrifikáns belemegy... Es vándorolnak az ezresek... Azután a hosszú tortura, újabb kérvény, újabb fordítás, újabb legális és nem egészen legális kiadások, és végül, ha otyat kérdez a professzor, amelyet nem vett fel véletlenül a prágai egyetem professzora, akkor elbukál... és az ügynök vállat vonogatja...

A legális út

— A nosztrifikálásra jelentkezettek mindegyike fantasztikus pénzeket tékozol el, dob ki az ablakon ugyszólván, és átlag 80 százaléka azoknak, akik eddig elbuktak. Most az utóbbi időben valamennyire javult a helyzet.

— Arra kérem, írja meg, hogy óva

intek minden nosztrifikánst autól, hogy egy ilyen ügynököt — százával loholnak itt a bukaresti utcákon — akárcsak szóba is ereszkedjen... Feleslegesen kidobott pénz minden bani, amit ezekre költ. Van a nosztrifikálásnak egy legális útja, amely hosszadalmas, nehéz, de amelyet mindenki megcsinálhat, vagy megcsináltathat anélkül, hogy százezerket kellene kidobnia.

Sok más, vissza nem adható megrázó részletet tárt fel informátorunk arról a tövisekkel rakott odisszeáról, amelyet a nosztrifikánsoknak meg kell járnia. Utánajártunk a nosztrifikálás módozatainak és elhatároztuk, hogy cikkeken fogjuk ismertetni a legapróbb részletekig mindazt, amit a nosztrifikánsoknak csinálniuk kell, hogy diplomájukat érvényesítsék. Az Uj Kelet bukaresti szerkesztősége válaszbélyeg ellenében teljesen díjlanul ad minden érdeklődőnek felvilágosítást arról, hogyan kell a közoktatásügyminisztériumban és a különböző egyetemeken eljárni a diplomák érvényesítése ügyében.

Január 9-én

Ben Hur

premierje A SELECT-moz

A jóság szociológiája

írta: Ligeti Sándor

A napokban hagyta el a sajtót dr. Ligeti Sándornak, a kiváló erdélyi szociológusnak új könyve: „Az erkölcs keletkezése és fejlődése” címmel. A könyv, amelynek részletes meitatására meg visszatérünk, valósággal ünnepi eseménye az erdélyi tudományos irodalomnak. Az alábbi cikk Ligeti új könyvének egy önálló fejezete.

A jóságot, ezt a kényszerítő, ható erkölcsi erőt eddig inkább a filozofusok ismerték és méltányolták, mint a szociológusok. Ugy véljük azonban, elérkezett az ideje, hogy ezt a társadalmi erőfogalmat a filozofia területéről a szociológiába vigyük.

A filozofusok hosszú sora foglalkozott a jósággal és a lényegét tevő jó meghatározásával, mibenlétének fölfedésével, s mint az emberi lélek egy tulajdonságát, mint ideális, elvont, abszolút fogalmat, mint magától értetődőt rendszerint önmagában magyarázták. Plato etikájának tárgya nem egyéb, mint a legfőbb jónak, annak a célnak a meghatározása, amire minden akaratunknak, összes cselekedeteinknek irányulni kell. Ez a legfőbb jó szükségszerű, beéri önmagával és magában teljes. Végül, melyért élünk, a boldogság egyetlen forrása. Aristoteles pedig azt tanította, hogy a legfőbb jó nincs kívülünk, csak bennünk lehet s nem más, mint maga a boldogság.

Plato szerint a jót nem is lehet elemezni, a feltétlen jót nem is lehet elemeire bontani, az erény végső oka a jó, s ennél tovább a mai filozófiai etika sem jutott. Hangsúlyoznunk kell, hogy filozófiai, mert az etikának egy új iránya van felkutatásban, mint a Rómeo-zelféssé látjuk, a szociológiai, melynek

irányelvei, célkitűzései egészen mások, mint a mit eddig általában a filozofusok működésének hatásaképpen etikának neveztek. Így tehát a filozófiai etika még ma is az emberi cselekedeteket jóság szerint méltató tudomány, ez pl. Kármán Mór meghatározása, az erkölcs a jó tudománya, az Novicowé, s Finot szerint is korunk minden erkölcsi rendszere végleges kifejezését a jóság elvében találja. Ez foglalja magában az emberi szolidaritást és tökéletesedést. S ha a legújabb Révai-Lexikon meghatározását olvassuk, hogy jó az az ember, aki cselekedeteiben az erkölcs parancsának megfelel, s a jóság az akaratnak ama minősége, melynél fogva a jót magáért a jóért akarja, akkor azt látjuk, hogy a filozofusok meghatározásai ebbe a formulába szoríthatók: a jó cselekedet erkölcsös, az erkölcs végleges kifejezése a jóság. Erkölcsös és jó tehát azonos fogalmak, de ismét hangsúlyoznunk kell, csak a filozófiai etikában, mert már e tanulmány keretében is lényeges különbséget tudunk ebben a kérdésben felmutatni. A filozofusok alkotta racionális erkölcsi rendszernek nem is egyebek, mint az abszolút jó megvalósítására törekvő tanácsok, parancsok, az ideális jóság átvtetele az emberi cselekedetekbe. Hogy az emberiség ezeket a tanácsokat, parancsokat máig sem valósította meg, nem szorul bizonyításra. Az abszolút jóság eszményétől még mindig távol vagyunk, s ha a jóság ember arcát akarjuk megismerni, akkor el kell hagynunk a filozófiát, s a jóságot nem mint eszményi tulajdonságot, hanem mint jelenséget kell megfigyelni, vizsgálunk, épp úgy, mint minden más társadalmi tény megnyilatkozását, s így át kell, hogy menjünk a szociológia terére.

Ha a filozofusok abszolút jóság-eszménye, mely az erkölcsiségnek végső oka, változatlan és változhatatlan fogalom, különben nem is volna alkalmas arra, hogy erkölcsi rendszereket építsenek rá, az emberi társadalomban élő és létező jóság-jelenség változó, intenzitásában, hatásának kiterjedésében is. A jóság maga csupán hatásában mutatkozó jelenség. Mint ilyen, cselekvést tételez fel, aktivitást. Hogy fizikai szemléltető hasonlattal éljünk, olyan, mint a Röntgen-sugarak, a jóság is láthatatlan sugárzás, emanáció, melyet csak hatásában ismerhetünk fel. A jóság azokban a cselekedetekben nyilvánul meg, melyeknek hatása az élet folyamataira, létfontosságunkra kedvező. Gyakorlásánál tehát nem elegendő a jó intenciója. Ha vannak is — mint Oppenheimer, aki szerint erkölcsileg jó a cselekedet, melynek határozó oka a kötelességtudat — akik tehát a jó intencióit morális szempontból elegendőnek tartják valamely cselekedet megítélésénél, még ha annak hatása az élet feltartására kedvezőtlen is volna, a jóság kritériumában annak fiziológiai hatása elengedhetetlen.

A jóság élettani hatásában kedvező kell, hogy legyen arra, aki gyakorolja, a jótévőnek is jóérzést okoz. S kedvező kell, hogy legyen arra is, akivel gyakorolják, akire tehát a hatás elsősorban irányul. S végül kedvező kell, hogy legyen arra a közegre, melyben a jóság-sugárzás történik, s ez a társadalom. Csak ha ez a hármassal kedvező élettani hatás mutatkozik, állapíthatjuk meg a jóság jelenlétét. A passzív ember, tehát aki nem cselekszik, nem lehet jóságos. Nem mozdítja elő sem magában, sem társában, sem társában, sem a társadalomban az élet javát, s ezért a jóságot csak cselekvéssel gyakorolhatjuk. Novi-

cow szerint csak az aktív cselekvés tartozik az erkölcs birodalmába, tehát pl. a támadás igen, de a védekezés, lüres már nem. Oppenheimer szerint pedig erkölcsi ítéletek tárgyai csak cselekedetek lehetnek, nem pedig hatások vagy eredmények. Velük ellentétben Furtmüller éppen abban látja az etika fejlődését, kiemelkedését barbár kezdeteiből, hogy többé nem a pusztá tétl kerül tétel alá, hanem a cselekvő egyén és ennek intenciója.

Ahhoz, hogy valamely jóságos cselekedet hatásában fényleg jóságot mutasson, kell, hogy a cselekvő ismerje, számita ki cselekedetének hatását. Ismernie kell tehát önmagát, ismernie kell azt, akire jócselekedetét irányítja, tudnia kell, hogy ez cselekedete hogyan fog reagálni, s ismernie kell a társadalmat, melyben a cselekvés történik. Ahol e tényezők közül csak az egyik is elmarad, ott a jóság hatása nem mutatkozik, még ha a cselekvés jó intencióját meg is találjuk. Példákon mutathatjuk be állításunk helyességét:

1. Ha a cselekvő nem ismeri önmagát: valaki egy vízben fuldokló utána ugrik, hogy kimentse. Embert kötelességet akarja teljesíteni. De gyenge uszó, a mentés nem sikerül. A jóság hatásaiban maradt, a jóakarát meg volt, de a jó cselekedet nem fejeztetett be. Ellenkezőleg, azzal a ténnyel, hogy a gyenge uszó kíséreltevel esetleg egy jó uszót akinek a mentés sikerült volna, visszatört, cselekedete határozottan károsá vált minden jó intenciója ellenére.

2. Ha a cselekvő nem ismeri azt, akivel jót akar cselekedni: a szemérmes szociológus ismert helyzete. Nyíltan alanyoztat ad valaki egy szegényeséget takarogató úriembernek. Hatásos sőt az eredmény, a jócselekedet kárba vesztett.

7-11. 8

Létrejött a kisebbségi iskolai egyezmény Románia és Jugoszlávia között

Mindkét állam biztosítja a román-, illetve szerbnyelvű oktatást

A ljubljani „Kisebbségi iroda“ ka-
 ácsnyi számában szösz szerint leközi a
 ugoszláv-román iskolaegyezményt amely
 két ország kisebbségeinek iskolai ok-
 atását szabályozza. A két ország között
 emregeim egyezés jött létre, melynek
 rtelmeben kölcsönösen megkönyítik a
 ísebbségek iskolai oktatását. A megál-
 odás értelmében az egyezmény nyom-
 an életbelép, mihelyt ratifikáltak és az
 gyezmény végrehajtását egy-egy külön
 rre a célra kinevezett miniszteri biztos
 ogya ellenőrizni. A miniszteri biztoso-
 at a közoktatási minisztériumok neve-
 ik ki és azoknak köteleességük, hogy
 onferenciára hívják össze a tanítókat
 s megalakítsák az iskolaszékeket, amely-
 ek kötelessége a rendelet végrehajta-
 áról gondoskodni. A szerződés nem
 rinti az egyházi jogi kérdéseket, amiket
 ésbbsi időpontban fognak rendezni.

Az iskolai konvenció tartalma a kö-
 etkező:
 I. A szerb, horvát és szlovén kiseb-
 égi elemi iskolák nyilvános iskoláknak
 ekintendők a román királyságban ér-
 ényben levő iskolatörvények alapján.
 Ugyanez a szakasz vonatkozik Jugo-
 zsláviára is.) A tanulókat kisebbségi
 anitók oktadják és a nemzetiségi isko-
 ik által kiadott bizonyítványok az ál-
 ami iskolákban is érvényesek.

II. A romániai Bánátban levő
 szerb, horvát szlovén elemi isko-
 lakban az előadás nyelve szerb.
 A romániai Bánátban levő szerb, hor-
 vát és szlovén kisebbségi elemi isko-
 lak első és második osztályában
 az oktatási nyelv szerb.

A harmadik osztályban heti hat órán a
 román nyelvből nyerne oktatást a tanu-
 lók, azonkívül hetenként három órán
 a román királyság történelméből és
 földrajzából kapnak oktatást a tanulók.

III. A hittant a tanító a gyermek
 anyanyelvén köteles tanítani, ameny-
 nyben azonban nincsen tanító, úgy a
 hittant a gyermek felekezetének a papja
 tanítja a gyermek anyanyelvén.

IV. A szerb, horvát és szlovén kiseb-
 ségi elemi iskolák tanítóinak anyanyelve
 csak szerb lehet és ugyanahhoz a val-
 lásához kell tartozniuk, mint az oktatá-
 sukra bízott tanulóknak, azonkívül ro-
 mán állampolgároknak kell lenniük.

V. Mindazonok a helyeken, ahol
 legalább husz iskolaköteles gyer-
 mek van, meg kell nyitni az osz-
 tályt, amelynben egy tanító tanít.

Az iskola megnyitását a tankötelesek
 szülei kéri, a gyermekek nemzetiségét
 az anyakönyvi hivatal nyilvántartásából
 állapítják meg.

VI. A román kormány gondoskodik
 megfelelő számú tanítóról, akik alkal-
 masak a szerb nyelv oktatására a román-
 iai Bánátban levő szerb elemi iskolák-
 ban. A jelöltek a szerb anyanyelvű
 tanítók közül választják ki.

VII. A szerb, horvát és szlovén ki-
 sebségi iskolák tanítóinak illetményeit,
 valamint azoknak a gimnáziumi és szem-
 ináriumi tanároknak a fizetését, akik
 az egyezmény nyolcadik szakasza fel-
 sorol, a román királyi kormány fedezi.
 A román kormány gondoskodik az
 iskolaépületekről és az iskolák fenntartá-
 sát a román királyságban érvényben
 levő törvények alapján fedezi.

A vegyes lakosságú községekben a
 község köteles az elemi iskola elhe-
 lyezéséről és a fenntartásáról gondos-
 kodni. Az iskolára fordított kiadásokat
 a lakosság egyenlő arányban viseli.
 Azokban a községekben, ahol kisebbsé-
 g el és egy iskola megnyitására ele-
 gendő számú tanköteles van, de nincs
 kisebbségi iskola, megfelelő épület és
 tanító, ott a nemzetiségi tanulók az ál-
 lammelvi iskolába járhatnak. De ha a
 tankötelesek száma nem elegendő a
 kisebbségi iskola megnyitásához, úgy a
 gyermekek kötelesek a román állami
 iskolákba beiratkozni.

VIII. A szerb, horvát és szlovén
 kisebbségi iskolák tanerőinek pót-
 lására a temesvári tanítóképez-
 dében tanszéket állítanak fel, a
 melyen kvalifikált tanerők szerb
 nyelven fogják tanítani az iro-
 dalmat, a hittant, stb.

A tanítóképezde tisztelbeli tanárainak
 elsősorban is romániai állampolgárok-
 nak és román nemzetiségűeknek kell

3. Ha a cselekvő nem ismeri a társa-
 almat: a magzatelhajtás esete, az u. n.
 lott műtétet csoportja. A megsalt lány
 eg akar szegényétől szabadulni. Eset-
 g nem anyagi érdekből, de színelom-
 ol akad orvos, vagy szülésznő, aki vál-
 alja. Jó intenciója nyilvánvaló. A mű-
 tét sikerül, a jótett hatása kedvező a pa-
 iensre. A társadalom azonban megfor-
 ist követel. A társadalom vitális érde-
 it sértették meg, ez a látszólag sikeres
 selekmény sem jószágos tehát.

Azt látjuk e példákban, hogy a töké-
 sen jószágos cselekedetnél mindhárom
 tényező életérdekeit szem előtt kell tar-
 ni, ellenkező esetben a cselekedet töké-
 tlen lesz, csak részleges hatása, vagy
 részen hatástalan. Bármelyik tényező
 letérdekeit sérti, a cselekedet rossz lesz,
 jószág jelenléte elmarad. A jó intenciója
 hát nem fedi a jószág fogalmát.

Ahhoz, hogy a jószág teljes hatása kő-
 etkezzék be, ismeretek szükségesek. Ön-
 acunknak, embertársainknak s a tár-
 adalomnak ismerete. A jószág gyakorlá-
 ának tehát tudatosnak kell lennie s tu-
 áson alapulnia. Még ma is életerősen hat
 ristoteles álláspontja arról, hogy mi-
 nek a hialamok, melyek a cselekvő
 eküléséhez szükségesek? Először, tud-
 ia kell azt, amit cselekszik, másodsor,
 karnia kell azt, még pedig akarnia kell
 cselekményeket magukért és nem mint
 ás dolgokra szükséges eszközöket. har-
 adszor, azon tántoríthatatlan és változ-
 atatlan elhatározással kell bírnia, hogy
 ba máskép nem cselekszik. Tehát tu-
 os cselekvés, önérték nélkül való át-
 telt szándék, s végre szilárd elhatáro-
 s: ime az erkölcsi három feltétele-
 rra, hogy valaki érvényes legyen, még
 em elég, ha futólagos és olykor-olykor,
 ár a legjobban és legőszintébb szándékkal
 nemely érvényes cselekedeteket visz
 ába. Szükséges, hogy az érvény szokás-
 á, állandó hajlandósággá legyen. Ezért

nem szerzhető meg pusztán oktatás ut-
 ján, hanem csak tettel és gyakorlattal.

Az emberi életjelenségekkel foglalkozó
 tudományok, elsősorban a fiziológia, a
 pszichológia s a szociológia terjesztik azt
 a tudást, mely önmagunk, embertársaink
 s az egész társadalom ismeretét lehetővé
 teszi, s azt, hogy cselekedeteink hatását
 előre megállapítsuk. Spencer írja, hogy
 az életben, lélektan és társadalomtu-
 domány által nyújtott általánosítások, me-
 melyek a helyes élet igaz elméletének alap-
 jául szolgálnak, elemei az élet szerkezete
 és feltételei közötti egysulynak, mely
 egyszersmind az erkölcsi eszmény és a
 határ, mely felé haladunk. Az erkölcs-
 tan, mely a fizika, élettan és társadalom-
 tudomány részeit foglalja magában,
 végső magyarázatait csak azokban az
 alapvető igazságokban találhatjuk, me-
 melyek mindannyiok számára községek.

Mennél inkább van birtokunkban ez a
 tudás, annál inkább jut hatalmunkba a
 jószág gyakorlásának lehetősége, annál in-
 kább tudjuk előre meghatározni a jócse-
 lekedet irányát és célját. Nordau ezt az
 előrelátást egyenesen a moralitás egyik
 alapelemének látja, mely nélkül moralitá-
 s nem is lehetséges. Le Bon éppen el-
 lenkezőleg azt állítja, hogy az értelem
 által felhalmozott ismereteknek semmi
 befolyásuk sincs az erkölcsre. Mi Jászi
 Oszkár álláspontjához csatlakozunk,
 hogy a legmagasabb moralitásnak egy leg-
 teljesebben és legfinomabban kidolgozott
 idearendszer felel meg az anatómiai ol-
 dalon, s egy oly lélek és lélektani olda-
 lon, amely a legtöbb és legfinomabban
 kiépített erkölcsi szabályt képes befo-
 gadni. Minden kor erkölcsi ideálját az
 ilven legkételetesebben kifejlett ideg-
 rendszer képes legtisztábban visszaadni.

Az ember, aki a legteljesebben képes az
 emberiség szellemi és érzelmi fejlődésé-
 nek összes kincseit vértévé tenni. Az in-
 tellektuális és érzelmi tekintetben legmü-

veltebb ember egyszersmind a legjobb
 ember, a legerkölcsebb ember. Nem az
 egy bizonyos irányban szerfölött kimű-
 vel, hanem a lehető legtöbb irányban,
 lehető legteljesebben kiművelt. Ezért van
 az, hogy nagyban és egészben minden
 kor legteljesebb erkölcsi ideálját nem a
 szak tudós, nem a költő, nem az állam-
 férriu, hanem a bölcs képes megragadni
 és kifejezni, sőt igen gyakran ahhoz éle-
 tével is élő példát nyújtani. A kor leg-
 nagyobb gondolkodója az esetek többsé-
 gében egyszersmind kora legmabasabb
 erkölcsi standardjának képviselője volt.

A jószágot előbb már ugy irtuk körül,
 hogy az olyan cselekedetekben nyilvánul
 meg, melyeknek hatása az élet folyama-
 tára, létfenntartásunkra kedvező. Most
 már nagyobb pontosságot vihetünk be
 meghatározásunkba. A tökéletes jószág
 olyan tudatos an akart cselekedetekben
 nyilvánult meg, melyeknek hatása is
 előre látható s ugy a magunk, valamint
 embertársaink s az egész társadalom lét-
 fentartására kedvező.

A jószág az állatvilágban is ismeretes.
 Kropotkin a kölcsönös segítés számtalan
 esetét ismerteti, mikor állatok tudatosan
 cselekedtek maguk és társaik javára,
 sokszor egészen az önfeláldozásig, amit
 csak ugy magyarázhatunk, hogy az ön-
 feláldozó egyéniséget teljesen a közös-
 sébe viszi át s nem egyének, hanem
 csak a közösség egy részének, tagjának
 érzi magát. Az önfeláldozás ezért csak a
 társas lények cselekvése lehet, akik szo-
 ros közösséget éreznek egymás iránt. Az
 állat kitünően ismeri társait, s a közös-
 séget, melyhez tartozik, s ezért láthatjuk
 a jószág anyai megnyilatkozását az állat-
 világban.

Az emberi társadalom sokkal kompli-
 káltabb, mint az állati közösségek. Az
 emberi társadalom fejlődő természeti
 jelenség, melynek tendenciája, hogy
 a kis elszigetelt embercsoportokból egy

lenniök és csak másodsorban lehetnek
 szerb, horvát vagy szlovén nemzetisé-
 güek. Amennyiben ilyen tanárok nem
 állnának a kormány rendelkezésére, úgy

a kormány SHS állampolgárok
 közül nevez ki szerződéses vi-
 szonyban levő és megfelelő kvali-
 fikációval bíró tanerőket a teme-
 vári tanítóképezde szerbnyelvű
 tanszékéhez.

A temesvári tanítóképző hallgatóinak
 román állampolgároknak kell lenniök,
 tudniök kell a szerb nyelvet és olyan
 vallásuaknak kell lenniök, mint a szerb,
 horvát és szlovén lakosság többsége.
 Azok részére, akik a temesvári tanító-
 képző szerbnyelvű tanszékét akarják
 halgatni, lehetővé tessük, hogy vala-
 melyik románnyelvű gimnázium első
 négy osztályában szerb nyelvből nyer-
 jenek oktatást.

IX. Amennyiben a romániai Bánát-
 ban levő szerb, horvát és szlovén ki-
 sebségi iskolák részére nem állna ele-
 gendő kvalifikációval bíró tanító rend-
 kezésre, úgy a közoktatásügyi minisz-
 ter minden tőle telhető megtesz, hogy
 a megürült tanítói állásokba megfelelő
 kvalifikációval rendelkező tanítókat ne-
 vezzen ki.

X. Szükség esetén
 a román kormány a romániai
 szerb nemzeti-egű állampolgárok

Butorárleszállításra

határoztuk el magunkat, hogy üzemenk
 munkasait foglalkoztatbassuk, ha tehát

olcsó és jó butort

Büssendorfer, Stügl, Wirt, Productivge-
 nossenschaft és Hoffmann

zongorát, pianinót,
 akar vásárolni, ne sajjálja az utat
 Marosvásárhelyre és tekintse meg

Székely és Réti
 butorgyár rt.

hatalmas raktárait. Hiteképes egyének-
 nek kedvező fiz. tési feltételek

közül ösz
 temesvári
 tanszékér
 és szlovén
 lálk ta

XI. A ro
 ál a szerb,
 iskolák részé
 de a tanköny
 heti a szerb,
 véleményét.
 közoktatásig
 SHS király
 vetet is hasz

XII. Azok
 szerb és rom
 két iskolasz
 külön intézk

XIII. Az
 tagoknak ak
 nyelvi állan
 fák ki, jogu
 sebségi isko
 felügyelet
 nek jogában
 tését kéri
 hogy a szer

Az 1

A Népszöv
 karól megjel
 legérdekeseb
 amely az szá
 nolt be. A
 ta ugyanis e
 ő közzvetítet
 Chamberlain
 tóságával
 mennyire sz
 Glaszországo
 volna az. ha
 csak szövets
 is éljen egy
 nak szívéré
 meggyezés
 linét figyelme
 ton válik szem
 a differenciá
 ben menne.
 amikor talán
 ciorországna

Szóval Cha
 Franciaorszá
 baloldali kor
 fascizmus ir
 sen lesz haj
 nyekel tenni
 odahaza s
 Chamberlain
 lasztásokra e
 zol választás
 hogy talán r
 sem lesz kor
 lini Chamber
 politikai sika

Az 1927. é
 1926 — az
 folyt le. Mi
 annak a kü
 amidev Ang
 tal. Mivel pe
 minden vilá
 a fölkerekés
 vagy szövets
 vilámpolitiká

Európában
 tett, hogy a
 Anglia herce
 tassa. A loc
 idején nagy
 óbes európai
 tta beköze
 meretes, ho
 Chamberlain
 re s legfőbb
 nagyszabásu
 riot és Mac
 amely a gen
 kifejezést, el
 lumnak egyi
 külpolitika
 könyv aláír
 nélkül arra,

ban lehetnek
nemzeti
tanárok nem
kezésére, úgy
mpolgárok
idéses vi-
elő kvali-
a temes-
erbnyelvü

hallgatónak
kell lenniük,
et és olyan
mint a szerb,
g többsége,
svári tanító-
ket akarják
hogy vala-
mazinn első
többi nyer-

anai Bánát-
szlovén ki-
m állna ele-
nto rendel-
ügyi minisz-
tesz, hogy
a megfelelő
antókat ne-

romániai
mpolgárok

lásra

utort

minót,

Réti

ESZAI) EGY-

egyetemes

ki: Az em-

ma sem a

rvényeit s

ismeri fel

den jelenség

ásával mind-

ismeri fel

smérés teszi

ágnak mind

eneset, ami-

egy még ré-

bb egyes

ent addig

re a fejlőd-

bb lesz a

lesznek tu-

rtási éreik,

Ősszel, télen

„WIMPASSING”

hó és sárcipő

közül ösztöndíjasokat küldhet a temesvári tanítóképző szerb tanszékére, hogy a szerb, horvát és szlovén kisebbségi elemi iskolák tanerőit pótolhassa.

XI. A román kormánynak jogában áll a szerb, horvát és szlovén kisebbségi iskolák részére iskolakönyveket előírni, de a tankönyvek előkészítésénél kikerülhet a szerb, horvát és szlovén tanerők véleményét. Az iskolákban a román közközlésügyi miniszter engedélyével a SIS királyságban kiadott iskolakönyveket is használhatják.

XII. Azokban a községekben, ahol szerb és rományelvű iskolák vannak, két iskolaszék alakul, amelyek külön-külön intézik az iskolágyeket.

XIII. Az iskolaszék öt tagból áll. A tagoknak akiket a romániai szerb anyanyelvű állampolgárok sorából választják ki, jogukban áll a bánáti szerb kisebbségi iskolák vezetésebe beleszólni és felügyeletet gyakorolni. Az iskolaszéknek jogában áll vizsgálóbiztos kiküldetését kérni a közoktatási minisztertől, hogy a szerb, horvát és szlovén kisebbségi iskolákban az oktatást ellenőrizze.

A minister által kiküldött tisztviselő az iskolaszék felügyelete alatt áll és az iskolaszék bármikor kérheti annak felmentését. Az iskolaszéknek jogában áll két tagot delegálni az állanyelvű iskolák felett felügyeletet gyakorló iskolaszékbe, hogy a szerb, horvát és szlovén kisebbségi iskolák költségvetéseinek megállapításába beleszólhasson. Az iskolaszéknek jogában áll, hogy a tanítói fegyelmi bizottságba egy tagot küldjön ki, valamint abba a bizottságba is, amely a szerb, horvát és szlovén kisebbségi iskolák tanítóinak fegyelmi ügyeiben ítélkezik. A iskolaszék az érf alakítja, hogy az a közoktatásügyi minisztériummal egyetértésben szabályozza a kisebbségi iskolák ügyeit.

XIV. A megállapodás érvénybe lép mielőtt azt a két kormány ratifikálja. A két állam külügyminiszterei egy-egy miniszteri biztost neveznek ki, akiknek az a feladatuk, hogy az első tanítói gyűlést összehívják, az iskolaszék meg- szervezzék és a megállapodást végre- ha tsák.

okos angol külpolitikának csak az a feladata lehet, hogy feltűnés nélkül kividálja azokat a pozíciókat, amelyeket eddig is csak nagy áldozatok árán tudott tartani.

Az amerikai tőkével való verseny oly területen okozott az angol kormánynak kellemetlen meglepetést, ahol azt a legkevésbé várta volna — Afrikában! Abessziniát Anglia jutalom fejében részbeni kihasználás céljából Olaszországnak engedte át. A paklit elrontotta az amerikai tőke, amely váratlanul megjelent a láthatáron és kölcsönt nyújtott — természetesen értékes koncessziók ellenében, Abessziniának.

Mennél több csalódás éri Anghát a többi vilárrészekben, annál göröcsősebben igyekszik Chamberlain a vezető szerepet Európában megtartani. Ebben a diplomáciai játékban a legfőbb sakkfigurája Mussolini. Az olasz diktátor annyira össze van nőve a saját belpolitikai rendszerével, hogy vele ily szoros viszonyban csak oly kormány lehet, amely a saját országában a reakció legnagyobb mértékét jelenti. Az angol kor-

zervatív párt annyira kompromittálta magát a Mussolinivel való szövetséggel, hogy ha a bekövetkező választások a liberálisokat befolyáshoz juttatják, ezeknek is le kellene mondaniuk a faszizmus dédelgetéséről, ha azonban a munkáspárt kerül többségre, akkor Mussolini külpolitikai izoláltsága teljessé válik. Már pedig nem csak Anghában lesznek 1928-ban választások, hanem Franciaországban, sőt Németországban is. A baloldali győzelem a francia választásoknál a genfi jegyzőkönyv esdősébe nyomulását és a locarnói keshelet politikai hátterbe szorulását fogja eredményezni. Eppuigy meg fogja szüntetni a német baloldal győzelmé Stresemann kizárólagos angol orientációját is. Az érf hát Musolininek jó lesz igyekeznie, hogy Franciaországtól rövid idő alatt valami papiros vivmányt eszközöljön ki. Ha ez a három választás úgy üt ki, amint azt a haladás minden igaz híve reméli, akkor nagy változás fog a külpolitikában beállani. Az angol hegemonia megszűnése a demokratikus külpolitika diadalmát fogja jelenteni.

Szende Pál.

Az 1927. év az angol hegemonia jegyében folyt le Mi lesz 1928-ban?

A Népszövetség most lezajlott ülészakai megjelent tudósítások között talán legérdekesebb az a rövidke kis hír volt, amely az olasz-francia közeledésről szólt be. Chamberlain megintertjolvolt, ugyanis egy újságtör, igaz-e az, hogy a lezárított Briand és Mussolini között. Chamberlain a diplomaták szokásos óvatosságával választott. Elmondta, hogy megígerte szereti ő úgy Francia- mint Olaszországot s mennyire szükséges volna az, hogy ez a két nemzet ne csak szövetségben, hanem barátságban is álljon egymással. Ő mindket kollégájának szívére kötötte, hogy keressék a megközelítés útját s különösen Mussolinét figyelmeztette arra — s ezen a ponton válik szenzációssá az interjú — hogy a differenciák rendezése most könnyebben menne, mint néhány hónap múlva, amikor talán más kormánya lesz Franciaországban.

Szóval Chamberlain számít arra, hogy Franciaországban a választások után baloldali kormány következék, amely a faszizmus iránt elvettétebből kifolyólag sem lesz hajlandó külpolitikai engedményeket tenni, csak azért, hogy Mussolini oldalára sikerekre hivatkozhassék. Chamberlain ugyan csak a francia választásokra célozott, de tudat alatt az angol választásokra is gondolt, s arra is, hogy talán néhány hónap múlva már ő sem lesz kormányon. Már pedig Mussolini Chamberlain támogatása nélkül külpolitikai sikerekre nem számíthat.

Az 1927. év, épen úgy mint előző — 1926 — az angol viláppolitika jegyében folyt le. Minden nevezetesebb esemény annak a köztelemnek a kifejezője volt, amelyet Anglia a vezető szerepért folytat. Mivel pedig ez a hatalmas birodalom minden vilárrész felé kinyújtja csáppjait, a főlkerekség összes országai eszékvő vagy szorvevő alanyai voltak az angol viláppolitikának.

Európában Anglia nagy erőfeszítéseket tett, hogy a locarnói politikát, amely Anglia hegemoniáját lehetővé teszi, folytassa. A locarnói szerződésekhez annak idején nagy várakozást fűztek a békére vágyó európai népek, de rövid fellángolás után bekövetkezett a kiábrándulás. Ismeretes, hogy Locarno tulajdonképpen Chamberlain kezdeményezésére jött létre s lefőbb célja volt, hogy azt az új, nagyszabású külpolitikát, amelyet Herriot és Macdonald kezdeményeztek és amely a genfi jegyzőkönyvekben nyert kifejezést, eleáncsolja. A genfi protokollumnak egyik nagy érdeme lett volna a külpolitika demokratizálása, a jegyzőkönyv aláírói minden államot, tekintet nélkül arra, hogy nagyhatalom-e vagy

nem, felhívták csatlakozásra. Az a formula, amelyet a jegyzőkönyv szerkesztői a háború megakadályozására találtak, nem tökéletes ugyan, de az eddigi indítványok között a legelravezetőbb volt. A háborus veszély nagymérvű csökkentése a nagyhatalmak nyomasztó gyámságát fokozatosan megszüntette és az államok egyenlőségét nagy mértékben előmozdította volna. Ezt azonban nem akarta az angol konzervatív párt, s ez volt az egyik főok, amiért Macdonaldot megbuktatta és a genfi jegyzőkönyvek jóváhagyását megtagadta. Locarnó az angol hegemonia jegyében született meg, s létrejöttéhez nagymértékben hozzájárult az, hogy a német polgári kormányok, de különösen Stresemann külügyminiszter, angol befolyás alatt állnak, s a Népszövetségbe való belépéssel ott az angol tulsulyt még inkább megerősítették.

Az utóbbi időben az angol-amerikai viszony nagyon elsavanyodott. Ennek jórészt Anglia az oka, mert nem akarja belátni, hogy Amerikának a világháborúba való beavatkozása annyira megnövelte a tengerentúli köztársaság jelenlőségét, hogy ezzel szemben az angol igény a tengerek feletti kizárólagos uralomra többé fenn nem tartható. A leszerelési konferencia is azért hiúsult meg, mert Anglia nem akarta ezt a tényit tudomásul venni. A válasz erre a magartásra az amerikai lázas hadihajóépítés és Coolidge elnök mult heti üzenete volt. Tulszás volna ugyan arról beszélni, hogy a két ország között háborúra kerülhet a sor, de hogy ebből a fegyverkezési versenyből nem Anglia fog mint vezető ország kikerülni, az bizonyos.

Az ázsiai angol politikát a kínai forradalom juttatta válságos helyzetbe. Az oroszok eleinte nagyon ügyesen csinálták a maguk dolgát s a kínai hadsereg diadalmasan haladt Peking és az ország egysége felé. A kínai nemzeti birodalom megalakulása döntő csapást mért volna Anglia ázsiai vezető szerepére és veszélyeztette volna indiai gyarmathatalmát is. A pánik oly nagy volt Londonban, hogy a londoni szovjet képviselőt páncélszekrényeiinek feltörése után nyíltan szakítottak a szovjet-kormánnyal. Anglia szerencséjére azonban az orosz kommunizták egy kapitulációs hibát követtek el, a nemzeti eszme diadalmát arra akarták felhasználni, hogy annak lángjával megfőzessék a masuk kis levelet. Ez a kísérlet összeomlott, de maga alá temette a kínai forradalmat is. Anglia ázsiai helyzete megjavult ugyan, de azért többé nem a régi, s az

Részeg diákok zavarták meg a magántisztviselők szilveszteri bálját

A diákok két rendőrségi tisztviselőt is inzultáltak

Cluj-Kolozsvár, január 2. (Az Uj Kelet tudósítójától.) Szilveszter éjszakáján nem volt botrány zavarta meg Kolozsvár társadalmának évbucszató hangulatát. A Redut két báltermében a földszinten és az emeleten is multságokat rendeztek. Az emeleten a román nőegylet, a földszinten pedig a magántisztviselők tartották szilveszteri multságait. Javában mulattak, amikor a tisztviselők bálját kellemetlen inzult zavarta meg. Egy tizenhárom diákból álló csoport megjelent a bálterem ruhárában és bál szokásnak megfelelően le akarták vetni kabátjaikat, hogy a bálterembe bejussanak. Azonban az aitonál Muresan Vasile szolva utiukat állta, mert a 13 diák ittas állapotban volt és nem akarta, hogy a részeg diákok a bált esetleg meözavariák.

A diákcsoport erre megtámadta Muresant.

akit súlyosan inzultáltak.

A verekedés zafára a bálteremből kisesietett Ilea rendőrkanitány, aki a bántalmazott szolgálja segítségére jött. A diákok erre

közvetítették Ilea-t, kivonszolták az utcára és ott súlyosan megverték.

A román nőegylet bálján tartózkodó Pulca rendőrszázadot dr. Nistor ügyvéd sógorával együtt az utcára rohant és rö-

vid tusa után, amelyben úgy Pulcát, mint Nistor ügyvédet megverték a diákok,

sikerült a helyszínére érkező rendőrpátrul segítségével az izgága társaságot lefényverezni. Pulca sajátkezüleg fogta le Dimitriu Nicolae diákok, akik azonnal zánba ültetett és a sarkon posztoló rendőrrel még a patrul meérkezése előtt a rendőrségre szállították.

A társaságot, amelynek tagjai részben a kolozsvári kereskedelmi akadémia diákjai, letartóztatták, de kihallgatásuk után csak Dimitriu Nicolae tartották fogva, akik a vizsgálat lefolytatása után társaival együtt a kolozsvári hadbíróság elé állítanak. Ma délelőtt beidőztek Enescu filozofert. Mocanu joghallóató és Fenasan diákokat is, akik előzetes vizsgálati fogságban maradtak.

A kihallgatott diákok egyöntetűen azt vallják, hogy nem volt szándékukban tüntetést rendezni, csak részt akartak venni a mulatságon. Naövon sainsílik a történeteket. Ittassok voltak, mert társaságban jártak a román családokhoz, ahol italokkal vendégelték meg őket. Nem tehettek róla, hogy a szolgálta nem akarta megengedni a bemenetelt.

A letartóztatott diákokat a mai napon szállítják át a hadbíróság börtönébe.

Laboratoriumi harc a bankjegyhamisítás ellen

A berlini rendőrség mülhelyéből, ahol a pénzhamisítók legyőzését irányítják

(Berlin, január 2. Az Uj Kelet tudósítójától.) Ebben a kémiai laboratóriumban nem készítenek savakat, mérgek gázokat és különböző kémikáliákat. Ez a laboratórium tulajdonképpen bankiroda: a német birodalmi bank hamispénz osztálya. Ebben a különös házban ezermárkás bankjegyeket nagy tömegekben dobnak a kálykaba s a cigarettát egy többezermárkás bankjeggyel gyújtják meg. Itt székel egy csöndes s örökké mosolygó ur, aki nem más, mint Liebermann von Sonnenberg rendőrbiztos, a hamispénz-osztály főnöke.

A bankjegyhamisítást majdnem minden esetben egy egész banda követi el. Ez a „munka” napról-napra nehezebbé

válk. Manapság valóságos művészet bankjegyeket hamisítani. A hamisítónak külön le kell fényképeznie a bankjegy különböző színeit, a bankjegyben lévő alakok arcának vonásait a fény és árny-pontok szerint kell felostania és rendkívül drága segédeszközöket kell felhasználnia, hogy a nyomás körülbelül elfogadhatóvá váljék.

Manapság nehéz helyzetük van a bankjegyhamisítóknak. Ez a de-aktum egyre ritkább lesz. Németországban alig néhány ezer márika értékű hamis bankjegy van forgalomban.

— Jó ideig sok dolgunk volt a hamis dollárbankjegyekkel — beszélte a rendőrbiztos. — Tudniillik arról volt szó,

JOSIF IZRAEL

szücsmester Cluj (Kolozsvár)

Calea Victoriei (volt Kossuth Lajos-utca) 2. szám. Nagy vászték mindenféle szörméből. Leikiismeretes kiszolgálás garantálva.

hogy a bankjegyek valódiak voltak ugyan s csupán az értéküket radiózták ki. Kínai tussal új számszámjegyeket írtak bele. Most már nincs ember, aki ilyen hamis dollarbankjegyet elfogadjon... Az utolsó ilyen nagyszabású hamisítás, amelynél német bankjegyekkel próbálkoztak, a tizmarkás hamisítás volt. Mindenesetre ennél csalogatóbb ötven angol fontsterlinges és száz holland forintos bankjegyeket hamisítottak. De az utóbbiak piaca sokkal gyöngébb. A legkönnyebben hamisíthatóak az angol bankjegyek. Az utolsó nagyszabású hamisításnál háromszor annyit lehet elhelyezni. Az utolsó nagyszabású hamisításnál háromszor annyit lehet elhelyezni. Az utolsó nagyszabású hamisításnál háromszor annyit lehet elhelyezni.

lódí. Kiadásaiak megkönnyítésére a vilamos és a földalatti vasút jegyeit is hamisították a tizmarkások készítői. A bankjegyhamisítóknap hónapokon keresztül kell dolgozniok s azután következnek a harc a hamisított pénzek eladásáért. Majdnem kivétel nélkül rövid idő alatt a rendőrség kezére kerülnek s csak egyetlen egynek: a neukölni Fuchsnek, egy könyvnyomtatás tulajdonosának sikerült foglalkozását három esztendőig üznie. Ez az ember az inflációs idők alatt valóságos fantasztikus sikerült bankjegyeket nyomtatott s egy egész sereg ügynökkel dolgozott, akik a hamisítványok forgalombahozatalával foglalkoztak. Általában el lehet mondani, hogy a bankjegyhamisítás manapság már oly nehéz, hogy kisebbfajta lopás jobban „fizetődik” ki, mint a legnagyobb tizmarkás hamisítás.

Németországban 150-160 kilométeres óránkénti sebességgel kisértelveznek a vasutak

(Cluj-Kolozsvár, január 2. Az Uj Kelet tudósítójától. A vasúti forgalomban vannak gyorsaságának szerepe a legjelentősebb. A nagy gyorsaságok nagymértékben megkönnyítik a személy- és áruszállítást, előmozdítja ilyenformán a gazdasági életet. A szerelvények, amelyek rövidebb időn keresztül vannak használatban, hosszabb ideig maradhatnak forgalomban. A személyzet számát pedig csökkenteni lehet s épen így a szén mennyiségét is.

megszervezése, hogy valamilyen formában lépést tarthassanak a közép- és nyugateurópai vasutak tempójával. Különösen a fővonalokon közlekedő szerelvények átszerelése elkerülhetetlen. Teher- és áruszállítások gyorsítása nemzetgazdasági szempontból ma legfontosabb érdeke volna az országnak és ezt annál is inkább el kell érnie a vasutigazgatóságoknak, mivel ezáltal a szén szükséglet és a személyzet számának csökkentése is keresztelvezhető.

Egy olyan vonat fenntartása, mely X távolságot 8 óra alatt fut be, természetesen költségesebb, mint egy olyan vonat, mely ugyanazon távolságot 4 óra alatt futja be. Így magyarázható meg, hogy Franciaországban, Angliában, Németországban, Hálában stb. a vasutigazgatóságok minden megtagadnak, hogy úgy a személy-, mint a teher- és áruszállító vonatok gyorsaságát előmozdítsák.

Nagy szándékot kellettek azok a kísérletek, melyeket németországi mérnökök végeznek a 150-160 kilométeres vasúti sebesség elérése céljából. Az addigi kő és földtöltés helyett betonföldtöltésekre fogják helyezni a sínek, amelyek valamilyen módszerrel rugalmassá tesznek. A betonba szigetelt vágányokba elektromos áramot fognak becsatolni s ugyanez az elektromos áram a jelző készülékeket is állandó működésben fogja tartani.

Franciaországban a Páris-Dieppe közötti 169 km. távolságot 2 óra és 18 perc alatt teszi meg a teher vonatok. Ilyenformán óránként 51 kilométeres sebességet érnek el. A Páris-Rouen közötti 526 km. távolságot 68 km. gyorsasággal, a Páris-Calais közötti utat az északi gyors 92 km-es, a Bordeaux-Dax közötti utat 99 km-es sebességgel teszik meg a francia vonatok.

Most az ideje

hogy boldogulásához lépjen tettezve január 18-án kezdődik a cseh-szlovák osztr. sorsjáték I. oszt. húzása, miért is rendeznek azonnal egy új győrt a szerelvényekről közismert **Ungar bankháznál Kosice (Kassa) Malom-utca 20.** A sorsjáték árát: 1/2, 80 kor. 400 lei, 1/4, 0 kor. 200 lei, 1/8, 20 kor. 100 lei, 1/16, 10 kor. 50 lei. — Prospektussal és felvilágosítással szívesen szolgál nevezett bankház. Diszkrét és székides. Kérésre kiszolgálás. Üzényküldés és elárnyítók felvételére.

A fenti adatokkal szemben minálunk a vasutak gyorsasága messze elmarad a nyugateurópai és az amerikai vasutak gyorsaságától. Különösen teher- és áruszállításoknál, amelyeknél ellátva Westinghouse-félekkel, arra vannak itélve, hogy óránként 43 km. utat döcögjenek keresztül. Tulajdonképpen ez a legfőbb oka Románia közlekedésügyi krízisének. A vasutak vezérigazgatójának kötelessége volna a vasutak olyanformán való

HIREK

Az Uj Kelet az egyetemes erdélyi és bánági zsidóság napilapja.
Főszerkesztő: Dr. Marton Ernő.
Felelős szerkesztő: Jámbor Ferenc.
Az Uj Kelet cikkeinek utányomását csak a forrás megjelölésével engedjük meg.

A hatvanéves Alfred Kerr

Írta: Arnold Zweig

A háburu előtti irodalom egyik leghatásosabb terméke, egy egyszerű utóérzés prózában, páratlan fényes alkotás, és maradék nélkül való igéüllése a zsidóságnak — a „Jerusalem”. Ezt a könyvet 1905-ben írta Alfred Kerr. Csapa élet, csupa előkelőség, csupa férfiaság és erő, nobilitás minden sora, amit a nyilvánosság számára leír. Humora és szatírája igazi fölényvel van átitatva, a kicsinyesség fonákját senki nála sem szellemesebben tologtathatja, mint tudta és aki Alfred Kerr a tolla hegyére veszi, akár művészt, akár tudóst, akár politikusot, az egyszer és mindenkorra el van intézve.

A dráma törvényességét nem ismeri el és megállapításait a fejlődés teljesen igazolta. És valósággal vadászik tehetségekre. Legyen az piktör vagy író, grafikus vagy színész, szobrász vagy rendező-talented, utána megy, elfogja, kikutatja milyen élethelyzetben tudna kidomborodni a tehetsége és addig lótfut, addig noszogtatja magát a művészt is, amíg arra az utra terelődik, melyen végül érvényesülni tud.

Hét kötet írás jelent meg tőle. És ebben a műben benne van Európa kulturájának hű tükré. Ami az utolsó harminc évben igazi művészet és lelkiismeretes tudomány teremtetett, azt Alfred Kerr mesteri módon ismertette. Uj perspektívát adott és új szempontokat a további alkotásra. Gerhardt Hauptmann, sziléziai barátját és földjét sem kímélte, ha a költő érdességeinek elűntetéséről volt szó. Wedekindet, Shawt, Strindberget és Sternheim már első fölépésük idején fölismerte, analizálta, méltatta és bírálta. Sent és mindenképp valót volt előtte a művészi értéke. Az utánzóit, a lélekben rabszolgát nem tűrte a fórumon. Ugyanolyan lobogó gyűlölettel utasította ki a nyilvánosság arányából, mint amilyen igaz szeretettel ölelte magához és vitte az érvényesülés porondjára az igazi tehetségeket. Frontarcosa volt a szellemi életnek. Most, élete hatvanéves fordulójára alkalmaival egy jubiláris kötetben Tristan Bernard, Artur Schnitzler, Gerhardt Hauptmann, Ernst Toller és mások fonnak koszorút feje fölé. Alfred Kerr hatvanéves jubileuma nemcsak a német irodalom eseménye, hanem ünnepe a fejlődésnek és az európai kulturának.

A BEUTER-ÜGNÖKSÉG MEGSZAKITOTTA AZ ÖSSZEKÖTTETEST A HIVATALOS ROMÁN TÖVIRATI IRODÁVAL, MERT HAMIS HIREKET TERJESZTETT A ROMBOLÁSOK ALKALMÁBOL. Bukarestből jelentik: A nemzeti pártlap hívatatos lapja, a „Dreptatea” mai száma a következőket közli: „Az angol sajtóügynökség, a Reuter, amely a legnagyobb sajtóintézménye a világnak, megelégette azokat a hazugságokat, amelyeket a román kormány felhatalosolta, a Rador távirati ügynökség továbbított. A Reuter vizsgálatot folytatott le és megállapította, hogy a Rador hírei a romániai eseményekről teljesen nélkülözik az igazságot. A bizonyítékok birtokában a Reuter megszünteti kapcsolatát a Radorral, egyelőre a csatlott területekre vonatkozóan, de ugyanakkor írásban közölte a Rador-ügynökség vezetőségével, hogy amennyiben folytatja a téves tudósítások közlését, véglegesen megszünteti a kapcsolatot a Romániában lefolyó összes eseményekre vonatkozólag. A Reuter-ügynökség erre a megoldásra akkor jutott, amikor a Rador a nagyváradi rombolásokról hazug formában informálta a külföldet és azt táviratozta Londonba, hogy a rombolások két kirakatiúveg beuzására szorítkoznak. Végeredményben a Reuter a budapesti sajtóügynökségeket bizta meg az erdélyi, bukovinai és bánági hírek továbbításá-

nal, ugyakkor pedig értesítette a Radort, hogy részére a sajtóügynökség zatast csak csak a régi királyság hírcire tartja fenn.

A hóviharak eltemetett: egy falut Marosvásárhely közelében. Az elmúlt napokban történt katasztrófális hóesés, valamint a hóviharak következtében Marosvásárhely közelében levő Rapa de Jos községgel megszakadt mindenféle összeköttetés. A faluba vezető utakat a hó teljesen befújta s a völgykallanban levő falueska azt a benyomást teszi, mintha teljesen hó alá volna temetve. Azok, akik a községet még a hóesés előtt hagyták el, nem tudnak oda visszatérni. A hatóságok elrendelték a környéki falvak lakosságának, hogy az egyik ut szabdadtától végezt közzéjék meg a közmunkálatokat.

Eljegyzés. Marosvásárhelyen és Rottenberg Sándor Oradea jegyesek. — Glük Rózika Marosvásárhely és Storn Ábrahám orl. németk Brassó jegyesek. Minden küöi értesítés helyett.

Fried Aranka és Stin Adolf Maramarosziigetről jegyesek. Minden külön értesítés helyett.

Értesítés. Az Eötvös-utcai orth. izr. elemi iskolában f. hó 4-én (szerdán) ismet megkezdődik a tanítás. Iskolaszék. — Kepecs Fricike és Baumzweig Marcell Cluj jegyesek.

* Antiptyisin tudóbaj eleni szer. Több mint 5000 gyógyult s már munkaképes ember igazolja biztos sikerét Feltalálót Oláh Károly nagyenyvei plébános ur. Engedélyezve a Román közegészségügyi Miniszteriumtól 1937-1924. Magyar szabadalom 64078 1914. Ismertető füzetet küld az egy-düll készítő: Osóth gyógy-szer ár Targu Mures.

Columbia gramofon és lemezek
Révész Ernő, Targu-Mures.

Közkereseti társaság lett az Elian Viktor cég. Az erdélyi piacon előnyösen ismert Elian Viktor bór-, szesz- és likör-nagykereskedő cégben változás állott be, amennyiben dr. Elian Márton, aki eddig cégjegyző minőségben vett részt az üzem vezetésében, belépett társként a cégbe, amely ezután Elian Viktor és Fia névvel közkereseti társaság lesz. A cégnek új irányu kibővítése csak előnyé válik a megfizethetőségéről és szolidaritásáról közismert kereskedésnek, s még jobban fog növelni kiterjedt vevőkörének rég megszilárdult bizalmát.

Épül a Bagdad-Haifai vasútvonal. Haifából jelentik: A palesztinai vasutak vezérigazgatója a napokban Ammanban járt, ahol Transjordánia kormányának vezelőmbereivel tárgyalta a Bagdad-Haifai vasút kiépítése felől. Elvben elhatározták, hogy a Transjordánian áthaladó vasút kiinduló állomása El-arka lesz. A vasútvonal csupán olyan vidékeken fog áthaladni, mely kizárólag brit mandátum alatt áll. A vasútvonal hossza ezer kilométer lesz és elkészítése három évre van tervezve. A vasútvonal nagyon alkalmas lesz Haifa kikötőjének és Palesztina iparának felvirágoztatására.

Gorkij visszatér Oroszországba. Romából jelentik: Maxim Gorkij elhatározta, hogy az orosz tanácskormány által felajánlott amnesztiát elfogadja és visszatér Oroszországba. Az író az elmúlt hónapokban súlyos betegségben esett át, amiből azonban már felgyógyult. Haikurára van még szüksége és előreláthatólag tavaszra vissza fog térni Pétervárra. Gorkij folytatja betegsége miatt abbahagyott munkáját, egy nagy trilógiát, amelynek címe: Negyven év. Ebben a regényben Maxim Gorkij az utolsó negyven év történetét vizsgálja. A Modern Oroszország vonul fel a regényben, III. Sándor cár reakciós tábor. II. Miklós kormányai, az 1925-ös és 1906-os forradalom, az ezt követő ellenforradalom, a világháború és a második nagy orosz forradalom. A regényt, amelyből két rész már elkészült, az író Oroszországban akarja befejezni.

Ben Hur
premierje a SELECT mo g n

Csillárok, asztali lámpák
Rádió és alkatrészek nagy választékban
ELECTRICA
Cluj, Piata Unirii 28. sz. — Központi szálló épülete.
Telefon: 6-10. Vidékre árjegyzék bérmentve. Telefon: 6-10.

Kelet, 1828
Kétszázötven...
Lottak szabadon...
Londonból jelentik...
dokumentumaként...
azt a rendkívül...
Sierra Leona nevű...
fenek s amely sze...
ten 215 ezer rabs...
badon. A hir tehát...
a magját a világ...
Anglia egész a...
rabszolgáság intéz...
— Pekin...
lentik: A Mornin...
tudósítása szerin...
ember havában...
áruhiácy miatt s...
velkeztében 500...
uocán, részben az...
a hidegtől.
A szeszszállítás...
A pénzügyminiszte...
érdekadó szempont...
szeszárakat állapít...
haladó szeszszitaló...
lvek 1928. január...
nyesek, a követlő...
készült szesz decil...
deciliterje 14 lej...
deciliterenként...
kik deciliterje...
értékadó a szesz...
és termelési adó...
láják.
Cseh-szlovák c...
országba helyez...
pestre jelenik:...
hogy néhány cseh...
gyaásokat folyta...
szágra való át...
cseh-szlovák csipke...
az az oka, hogy...
vámját jelentősen...
csipkeáru ványa...
tette ki, most ped...
Janu...
Ben...
mem erje a S...
F...
tüzifa...
önnyösen ism...
fo...
Str. Gheor...
Tel. 48 (volt...
Olva...
Uj K...
DEVIZAK
Zürich...
Newyork...
London...
Páris...
Atlano...
P-ra...
B-dapest...
Belgrad...
Bukarest...
Varó...
Bécs...
Beilin...
S

Színház - Művészet

Magyar Színház műsora

Kedd: Sylvesteri kabaré megismétlése (Teljes sylvesteri műsor. Charleston táncverseny. 10 drb. malac kísorsolása. Rendes helyárak. Napibérlet 24 sz. B. Sorozat 169.)

Szerda: Mesék az íróképről (Operette. Bérletszűnet. Sorozat 170)

A Színházi iroda közleményei
Mersze Mary? Január 10. Közledik a színház nagy estje: január 10-én lesz a Mersze Mary? várva-várt premiéréje. Színesek, színésznők, görbők, rendezők, karrierek, a műszaki személyzet főnökei reggeltől estig és estétől reggelig dolgoznak, táncolnak, énekelnek, furnak-farnak, hogy a premierre napján az ezeréves országunk színes meséivel íphessék meg a közönséget. Izsó Miklós, Ihász Aladár, Török Emil vezetik a próbákat. A főszerepeket Kolbay Ildikó, Mende Klári, László Andor, Parkas Lili, Kiss Mányi, Ihász Aladár, Selmezi Leóvegy, Izsó, Róthely fogják játszani. Az egyik táncos szerepre külön szerződött az igazgatóság Ftóp Sándort, ez az ördögösen ügyes táncos. A díszletek Szilágyi Jenő felügyelete mellett készülnek. A festői munkákat Kudelász Károly végzi. A szabóműhelyben pedig Kócskó Ferenc főszabó felügyelete mellett 200 új toltató készül. Sokasom felet még lázasabb munka, mint most. A színháznál azt remélik, hogy a Mersze Mary? legalább 25-ször fogják megcsakítani, majd egyfolytában adhatni.

Mersze Mary? jegyei. A színházi pénztár valóságos ostromolja a közönség a Mersze Mary? jegyeit. Mindenki ott akar lenni ezen a nevezetes premierre. A színházi pénztár azonban egyelőre még elővigyázatosságot tanúsít, és csak a legfontosabb előadásokra engedélyezte a jegyek eladását. A Mersze Mary? 10 első előadására a színház külön jelentkezős sorrendjében fogja eladni a jegyeket.

Traviata Karácsonyi Hível. Vasárnap este Lehar Frasquittáját adták először az évban. A címszerepet Karácsonyi Hível játszani, aki ezt a darabot Kolozsvárról hozta át. A partnere László Andor, akinek ez a legjobb szerepe.

Magnás Miska olesó helyárakkal. Pénteken Vízkereszt ünnepe délutáni előadás (5 óra kezdettel) a Magnás Miska kerül színre Mende Klárijal, László Andorral, Ihász Aladárral. Olesó helyárak.

Traviata 3 vendéggel. Verdi Traviatájának szombat esti előadása iránt óriási az érdeklődés. Hérom vendéggel kerül színre a Traviata: Léva Honkával, Szűcs Friggyessel, Bretán Miklóssal.

Mesék az íróképről. Szerdán este tíz órakor kerül színre a glórsan népszerűvé vált újdonság, a Mesék az íróképről.

Carmen mozi műsora
 Jan. 3-tól kezdve Elvarázsolt sziget. Megható korzikai színelmi történet, a főszerepben Rolla Normann és Kende Heribel. A műsört mulatságos díjátékok egészítik ki.

Gramofonlemezek

Levelek, olesók LEPAGE-nál, Kolozsvár. Kérjen jegyzéket. Vidékre postán utánvétellel szállunk.

Telefon 13-00

Téli fűtésre

1000 kgr. vágott bükkfa-göcsöt 750 lejért házhoz szállít

FISCHER
 Str. Enescu (v. Gyufagyár-u.) 15

A világtörténelmi pillanat Waterloo felett

Írta: Stefan Zweig
 A WATERLOOI DELUTÁN.

Közben egy óra lett. Jóllehet négy órákat visszavetettek, Wellington centruma mégis érzékenyen fellazult: Napoleon tehát a végső rohamra készült. Megérett a Belle-Alliancei ütegeket és mielőtt az ágyuzás gőze felhős függőnyt a felhős dombok közé vonja, Napoleon még egy pillantást vet a csataterre.

Es lát... északnyugaton egy sötéten elővonuló árnyékot, mely az erdőkből szinte patakzik: friss csapatok! Tüstént mindenlétés abba az irányba fordult. Grouchy volna, aki merészen megszegte a parancsot és most csodálatosan idejében jön? Nem, egy behozott fogoly jelentette: azok a csapatok poroszok, Blücher tábornak az elővédjei. Először tőri fel a sejtésem a császárnak, hogy a vert porosz hadsereg valószínűleg kibújik az üldözés vonalából, hogy amíg nem késő, egyesülhessen az angolokkal, az ő csapatainak egyharmada tehát haszontalanul menetel az úrban. Tüstént egy levelet ír Grouchy-nak azzal a megbízatással, hogy mindenáron tartsa fenn az összeköttetést vele és mindenáron akadályozza meg a poroszok harcbekeveredését.

Ugyanakkor Ney marsall parancsot kap a támadásra. Wellington vissza kell vetni, mielőtt a poroszok beérkeznek; semmiféle tét nem hibaváló ily hirtelen esőként kilátások mellett. Erre következnek a platon egész délután a rettenetes rohamok, egyre frissen előredobott gyalogsággal. Egyre rohamozzák a szétlőtt falvakat, egyre visszavetik őket, egyre újabb felemelkedik rebegő zászlókkal a hullám a már szétkalapált székerek előtt. De Wellington még mindig kitart és Grouchy-tól még mindig semmi hír. „Hol van Grouchy? Hol maradt Grouchy?” — mormolja a császár idegesen amint a poroszok lasan ereszkedő előtörését látja. Napoleon parancsnokai is türelmetlenek. A végsőkre elszárvá Ney marsall ugyanolyan vakmerően, amily megröndölt Grouchy — már három lovat lötték ki alóla — bevett. Ney az egész francia lovasságot egy, egyenlen rohamra. Tízezer dragonos és kőasszir vácátja ez a rettenetes halállovatást elözpörve a szekérsort, lemezárnya a tüzeket, felbontva ez első vonalat. És bár visszavetik őket, az angol hadsereg ereje már kilyőben, az ökök, mely a dombot marokra fojtá, kezd lazulni. És amint a szétzilált francia lovasság az ágyuk elől visszatorpan, vonul Napoleon utolsó tartaléka, a régvárda, nébly az utolsó tartalék, hogy a dombot megérintve, melynek birtoka Európa sorsát jelenti.

A DÖNTÉS.

Negyszáz ágyú ördög szakadatlanul rogal őrü mindkét oldalán. A fronton a bukdaeselő lovasság csörömpöl a lüzelő szekerek előtt, dobverők peregnak a döngő bórökön, az egész síkság a sok zengésbe remeg. Főnt azonban mindkét dombon figyel a két hadvezér az emberfeleg fölött. Mindkettő figyel a legkisebb neszre.

Két óra kegyek halkán, madársziveként, kezek közt a viharzó tömeg felett. Napoleon és Wellington, mindkettő szakadatlanul a kronométer után kap és számolja az órákat, a percek, melyek ama döntő segítséget kell, hogy meghozzák nekik. Wellington tudja, hogy Blücher a közelben van, Napoleon pedig Grouchyban remél. Egyiknek sincs már tartaléka és aki előbb kap segítséget, az a döntés. Mindkettő teleszkóppal az erdő szegélyén fürkészi a magáét, a most mint egy könnyű felleg, a porosz elővéd tűnezdik fel. De vajjon szétgarrasztott csapatok ezek, vagy maga a Grouchy elől menekülő sereg? Az angolok már az utolsó ellenállásba feszülnek ám a francia csapatok is ernyednek. Mint két meghajlott birkozó, elbénult karokkal állnak egymással szemben lélekzétéve, mielőtt még utóljára elkapják egymást: a döntés utolsó, visszavonhatatlan fordulója elkezdte.

Végre feldörögnek az ágyuk a poroszok szárnyán, — lövöldözés és gyalogtűz „Enfin Grouchy!” Végre Grouchy! — lélegzik fel Napoleon. A most biztosított nyert szárny reményében Napoleon összegyűjti utolsó századait és még egyszer Wellington centrumába veti azokat, hogy szétörje a Brüsszel előtti angol gyűrűt, hogy Európa kapuját felszakítsa. Azonban az a fegyvertűz csupán téves lövöldözés volt, melyet a felvonuló poroszok, megtévesztve a más egyenruha által, a hannoveriak ellen nyitottak: csakhamar beszüntetik a tévtűzést és órák nélkül, szélesen és hatalmasan ömlik elő fömögük az erdőszégből. Nem, ez nem Grouchy most, aki csapataival elővonul, hanem Blücher és vele a Végzet. A hír gyorsan terjed a császári csapatok közt, már ingának és hátrálnak, de még bizonyos rendben. Wellington azonban megérti a kritikus pillanatot. Felvágol — hősiesen védett domb tetejéről — melegen csúkját a hátráló ellenség felé. Csapatai tüstént megértik a triumfáló gesztust. És azzal a lökessel, amivel még rendelkeznek, az angol csapatok felágaskodnak és a meglazult francia tömegekre vetik magukat. Egyszerűen oldalról porosz lovasság ront a kimerült, szétvert seregre; sárgán rikolt fel a halálos: „Sauve qui peut!” Pár rúbanat csak és a grande Armée már nem egyéb, mint egy fékevesztetten kergedett rémülfolyam, mely mindent, még magát Napoleont is, elsodor. Mint egy védtelen, érzéketlen víztömeg csap a sarkukban levő lovasság ebből a gyors és visszafelé türemelő áradásba, laza kapással halásszák ki Napoleon fogatát, a hadipénztárt, az egész tüzérséget a félelem és iszonyat kiáltó habjaiból s csak a heálló éjszaka menti meg a császár életét és szabadságát. Az öltöttek azonban, piszkosan és elkábultva az alacsony parasztházban mikor kimerülten egy székbe rogy, már nem császár a császár. Birodalmának, dinasztiájának és sorsának vége; egy csepp, jelentéktelen ember hátrása halomra döntötte azt, amit a legmerészebb és legmesszebbható husz heroikus év alatt épített.

VISSZAHULLÁS A KÖZNAPI SZÜRKESEGEBE.

Alig veri le Napoleont az angol támadás, már vértát egy akkor még szinte névtelen ember, váltott fogatokon a Brüsszel felé vevő országeuton. Brüsszel-től pedig a tengerpartig, ahol társai hájja várja. Londonba vitorláz, hogy oda még a kormány felárai előtt érkezzen, ahol sikerül, hála a mindenki előtt ismeretlen hírek, a börtört szétfeszítései: ez az ismeretlen, Rotschild, aki ezzel a zseniális húzással egy másik császárságot és ezzel egy új dinasztiát alapít. A következő napon vesz tudomást Anglia a császárletről és ekkor értesül Párisban is. Fouchy, az örök áruló a vereségről Brüsszelben és Németországban pedig kőnek a győzelmi harangok.

Másnap reggel csak egy ember nem tud még semmit se Waterloóról, jóllehet négy óra járásvira van a szegyetes helytől: a szerencsétlen Grouchy, aki göröscsen ragaszkodva a parancshoz, még mindig vonul a poroszok után. Azonban különös, sehol sem találja a poroszokat s ez bizonytalanságot kever érzelmek közé. És még mindig dohognak egész közelről az ágyuk, egyre hangosabban és hangosabban, mintha segítségért kiáltanának. Érzik a földet remegni és minden lövést a szívében érznek. Mindannyian tudják most, hogy ez nem csatározás már, hanem egy gigantikus ütközet lángolt fel, a döntő ütközet.

Idegesen lovagol Grouchy tisztjei között. Ezek kerülik a vele való beszélgetést: hisz a tanácsukat visszautasította. Ezért megváltás, amint végre Wawre mellett egy magányos porosz hadtestre bukannak, Blücher utóvédjére. Szinte ördönve rontanak a sáncok ellen, mindekkelt Gerard, mintha sötét sejtélem üzné, a halált keresve. Egy golyó le-

teríti: a figyelmeztetők közül a leghangsabb tehát néma. Ejj beállítával megröhamozzák a falut, ugyanakkor azonban tudják, hogy ennek a kis utóvéd győzelemnek nincs semmi értelme, mert egyszerre odaát a nagy csatát fölött teljesen csönd lett. Gyötrelmesen néma, kísértetiesen békés, rettentő halálos hallgatás csöndje. És mindannyian érzik, hogy az idegeket őrítő bizonytalanság. Az ütközet, a waterlooi csata, amelyről végre Grouchy (már későn!) Napoleon segedly sürgető levelét kapja, valószínűleg eldőlt. A gigantikus ütközet biztosan eldőlt, de kinek a javára?

Es várnak egész éjszaka Hiába! Semmiféle üzenet sem jön tovább. Olyan, mintha a grande Armée a felédésbe került volna és állanának üresen és értelmetlenül az áthatatlan terben. Reggel felszedik az őrségeket és felveszk újra a menetet, haláláradtan s már régesrég tudva, hogy minden menetelésük és operációjuk céltalan. Végül azonban délelőtt 10 órakor egy tiszt pattan a vezérkar elé. Lesegítik lováról és elhalmozgák kérdésekkel. A tiszt azonban rémülettől elorzult arecal s csapzottan medves hajával a homloka körül, az emberfeletti kimerültségtől remeg s csak érthetetlen szavakat mormol, szavakat, amiket nem értenek, nem tudnak és nem akarnak megérteni. Örülnék és részegnek tartják amint mondja, hogy nincs többé császár és császári hadsereg, elveszett Franciaország. Azonban apránként kiszédik belőle az egész igazság, a leverő és halálosan bönítő hírt. Grouchy sápadtan áll és remegve támaszkodik kardjára: tudja, hogy most kezdődik élete martíriuma. Azonban eltökélten magára veszi a teljes felelősség hálátlan feladatát. A subalterna és vonatkozó alárendelt, aki a nagy pillanatban a láthatatlan döntésre nem felelt meg, most szemtől szemben a közeli veszedelemmel ismét forri lesz és szinte hős. Tüstént összegyűjti összes tisztjeit és — a harag és gyász könnyveivel szemében — egy rövid beszédet tart, melyben halogató időzést igazolja s egyezszenen felpanaszolja. Hallgatagon állnak körül tisztjei, akik tegnap még aszarkodtak rá. Mindegyik bepanaszolható és büszkedhetne, amiért jobb véleményen voltak. Azonban egy se meri, egy se akacia. Hallgatnak és hallgatnak. Az ördöggyőz elnémítja mindet.

Es épen ebben az órában, elmulasztott pillanata után mutatja meg — már későn — egész katonai erejét Grouchy. Minden nagy erénye, a józanság és ügyesség, a körültekintés és lelkiismeretesség kiteltnak, amióta ismét bizik magában és nem az írott parancsban. Körülbete ösziörös tulerével — mesteri, taktikai eslekedet ez — visszavezeti csapatait az elleneséren keresztül anélkül, hogy egy ágyut, vagy embert veszítene és megmenti Franciaországot, megmenti a császárság utolsó hadseregét. De nincs már császár, amikor hazaér, aki megköszönje, de nincs ellenség sem, akivel szembeállíthatja csapatait. Későn jött, mindörökké későn és ha kívülről úgy látszik, hogy élete még felszűl és főparancsnokká nevezik ki és Franciaország pártivé és ő minden hivatalának férfias derekassággal megfelel, számára már semmimsem vásárolhatja vissza azt az egyetlen pillanatot, mely őt a sors urává tette s amelynek ő nem tudott megfelelni.

Ilyen rettenetes bosszút áll a nagy pillanat, az, amelyik ritkán szűl le a földiek életébe, az alkalmatlan elé, aki nem tudja felhasználni. Az összes poleári erőnyok jó vértékent a lassan mozdó napok követelesei szemben, mint előrelátás, engedelmesség, szorgalom és alaposág, mindezek álmán olvadnak föl a nagy sors pillanat ragyogásakor, mely a császárt hívja ki és formálja maradandó képmégyet. Megvetően löki vissza a hátrélatant, dől a merészt emeli ő, a föld e másk istene, tüzes karmokkal a hősök eze felé.

(Vége.)

SZERKESZTŐSÉG
 Cluj, Str. TEL.
 éjjeli telefon
ELŐFIZETÉSI
 Egész évre . . .
 Félévre . . .
 Negyedévre . . .
 Egy hónapra . . .

XI. évfolyan
 1928. ja.
 5688

Egy politikai esztendő pergésének, az 19. század zárulását, az ország elcsúszását és a nemzetiségizmus jelentését. Holmánsági módok, a nemzetiségizmus agilitáció, összefüggések, oléggé világos ugyan szükség. Néhai Bratiányi megbukott, hogy egy uralom alapja uralomra, a kérdés konszolidáció. huzta székelt, a part törzsfőnök az az úttel, presztízse és ingadozni kezde, a part megkezdte és Bratiányi V. a hatalom felvisszentasított, dat ászol a li. Bratiányi V. lovaskirály is a lyot pártja az kényeszerződés, zokait külföldnek. Egy naghebe az államkönyvténe az nek olesó hilekölcsön sikerült, a Gyula ezért a kanaróban, a hogy a koronárséges eszközenek átváltoztakozik az elmany kölcsön. Maian nyit le és egyzsererőlté látszólag megindult, a aenzeti párt, leure és az a moditani a utolsó kísérlet párt, hogy a vige korosztályának napjait a régenstáradású fogja, mar meg va ellenzék első orreket terve mindenképen az ország fővgrandiózus m azat.

A bukarest napról a más lenzékí manifikulafehérvár cisás pontjuka határozva arr gyűlést minde tartja. El van is két ezele hanaam minde fogja összehív Nemzeti na szetesen szám